

Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij – versie 2.2

Bijlage 1 bij 'Nadere regels zorgvuldige veehouderij

Provincie Noord-Brabant

1. Inhoud

1.	Inhoud	1
1.	Vooraf	2
2.	Opzet van de BZV	4
3.	BZV-score	9
4.	Certificaten	16
5.	Inrichting & Omgeving	21
5.1	Gezondheid	22
5.2	Geuremissie	23
5.3	Geurimpact	24
5.4	Emissie & impact fijn stof / endotoxinen	25
5.5	Mineralen kringlopen	26
5.6	Verbinding, biodiversiteit en omgeving	27
6.	Innovatie	29
7.	BZV in perspectief	30
	Bijlagen	32
1.	Fysieke maatregelen gezondheid	33
2.	Geuremissie	38
3.	Fijn stof	39
4.	Fosfaat lokaal	41
5.	Grootte eenheden tabel	43
6.	Aantal maatlatten per sector	45

1. Vooraf

Nieuwe economische, ecologische en maatschappelijke balans

Tijdens de Ruwenbergconferentie begin 2013 trok het Brabantberaad, met vertegenwoordigers van alle partijen die in Brabant betrokken zijn bij de veehouderij, de conclusie dat verduurzaming van de agrarische sector de beste oplossing is voor het herstellen van de balans tussen boeren en hun omgeving. Het streven is een Zorgvuldige Veehouderij (ZV) die staat voor een sector die op een gezonde manier verbonden is met de sociale en fysieke leefomgeving. In 2011 constateerden de ondertekenaars van het Verbond van Den Bosch onder het motto 'Al het vlees duurzaam' ook al dat de hele keten van grond tot mond duurzamer moet. De Uitvoeringsagenda Brabantse Argofood ging hierop in en streefde naar een samenhang tussen ruimtelijk een economische ontwikkeling die leefbaarheid en ecologie bevordert. In 2022 is het beleidskader Landbouw & Voedsel vastgesteld die de visie van de provincie en partners tot 2030 weergeeft. De koers van dit beleidskader is een veerkrachtige Brabantse landbouw- en voedselsysteem: een systeem dat toekomstbestendig is en aansluit bij de lange termijn-ontwikkelingen en (inter)nationaal beleid. Er wordt koers gezet naar een landbouw- en voedselsysteem 3.0, dat slim, circulair, waardevol en verbonden is. Er wordt gezocht naar een nieuwe economische, ecologische en maatschappelijke balans. De Brabantse Zorgvuldigheidsscore (BZV) maakt onderdeel uit van het pakket aan maatregelen.

Wat is de BZV?

De BZV maakt het handelen van de veehouder op het gebied van volksgezondheid, dierenwelzijn en fysieke leefomgeving inzichtelijk. Wanneer de veehouder relevante aspecten beter regelt dan de wet voorschrijft haalt hij een hoge BZV-score en kan daarmee ontwikkelruimte verdienen. De keuzevrijheid die de BZV aan veehouders biedt om hun eigen invulling te geven aan zorgvuldigheid zet een nieuwe trend. De keuzevrijheid ontstaat doordat de BZV werkt met een scoresysteem in plaats van criteria en normen. Hierdoor draagt de BZV bij aan de gewenste cultuurverandering in de veehouderij die leidt tot het produceren van hoogwaardige producten die passen in de fysieke en sociale omgeving.

De provincie Noord-Brabant is verantwoordelijk voor het tot stand komen en onderhouden van de BZV. Maar doet dit in nauwe samenwerking met de partners in het Brabantberaad. De BZV is dan ook een gezamenlijk product van al deze partners.

Status van de BZV

De provincie Noord-Brabant ontwikkelt de BZV samen met de partners in het Brabantberaad; de provincie stelt hem steeds vast, zo ook deze versie 2.2.

De belangrijkste wijzigingen zijn:

Er is geen optie meer op de diercategorie nertsen te kiezen met bijbehorende maatregelen en certificaten. Sinds 8 januari 2021 is het bij wet verboden om deze dieren bedrijfsmatig te houden.

1 Certificaten

De certificaten zijn allemaal opnieuw beoordeeld. In BZV 2.2 zijn de volgende nieuwe certificaten opgenomen: MDV14 (inclusief paarden), Beter Leven vleeskalveren 3 sterren en GD-Melkvee (Paratuberculose).

De volgende certificaten zijn in aantal punten gewijzigd (zie hoofdstuk 4, tabel 2):

- MDV14 vleeskalveren van 10 naar 11 punten. Door verhoging van de norm voor dierenwelzijn krijgt dit certificaat 1 punt extra in de BZV;
- Beter leven vleeskalveren 1 ster van 3 naar 9 punten. Op alle aspecten waar certificaten op gewaardeerd worden, worden extra eisen gesteld;
- Beter leven vleeskalveren 2 ster van 5 naar 12 punten. Op alle aspecten waar certificaten op gewaardeerd worden, worden extra eisen gesteld;
- OtwtPP melkvee: topniveau voor dierenwelzijn, klimaat en biodiversiteit wordt gecorrigeerd van 20 naar 16 punten. Daarnaast vindt er een correctie plaats in het geval op alle drie de onderdelen topniveau wordt gescoord, dat deze maximaal 19 punten opleveren. Deze correctie is in lijn met het vorige advies van de WUR.
- OtwtPP ei van 9 naar 10 punten. Er worden extra eisen gesteld aan de energiereductie.

2 Fijnstof/endotoxinen

De afgelopen periode zijn er (vervolg)onderzoeken uitgevoerd naar endotoxinen. Hieruit blijkt dat endotoxinen een belangrijke maat zijn voor de bepaling van gezondheidseffecten. Er zijn echter nog veel onzekerheden die momenteel nader worden onderzocht. Er zijn op dit moment geen emissiefactoren, wettelijke normen en toetsingskaders voor endotoxinen. De ontwikkelingen worden nauwlettend in de gaten gehouden. Vooral snog wordt de BZV op dit punt nog niet gewijzigd.

3 Mestbewerking

Op dit moment wordt er gewerkt aan een uitvoeringsagenda mest. De uitkomsten hiervan worden eerst afgewacht alvorens er wijzigingen in de BZV plaatsvinden op dit thema.

Daarnaast zijn enkele perspectiefvolle systemen in ontwikkeling die mest aan de bron in de stal scheiden. Deze systemen zijn in ontwikkeling en kunnen daarom nog niet als zodanig in de BZV worden opgenomen. Bedrijven die daarmee niet de vereiste BZV-score behalen kunnen een aanvraag indienen bij het Panel Zorgvuldige Veehouderij. Als de systemen verder doorontwikkeld zijn kunnen ze in volgende BZV-versies mogelijk op grotere schaal gestimuleerd worden.

Toekomstperspectief van de BZV

Bij de vormgeving van de BZV is de ambitie uitgesproken om de BZV af te schaffen, aangezien de sector in staat zou moeten zijn om door zelfregulering, ketenkwaliteitssystemen en/of certificaten, te voldoen aan duurzaamheidsvereisten. De BZV wordt elke 4 jaar geëvalueerd en wordt bekeken of de BZV afgeschaft kan worden of dat de BZV (voorlopig) gehandhaafd blijft en in welke vorm. Dit is vastgelegd in de Nadere regels zorgvuldige veehouderij.

Consultatie

Het ontwerp van versie 2.2 heeft van 11 juni tot en met 8 juli 2022 ter inzage gelegen.

2. Opzet van de BZV

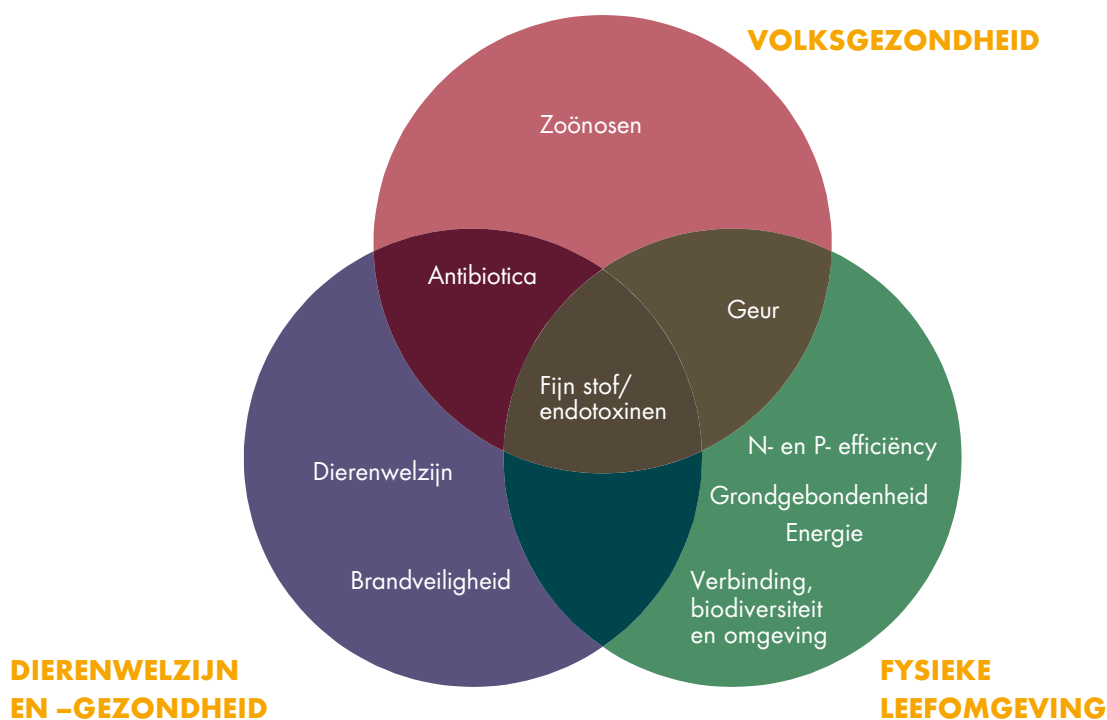
Thema's

Op 22 maart 2013 (zie vergaderstuk 16/13) hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant (PS) ervoor gekozen, als uitwerking van de slotverklaring van het Brabantberaad, de BZV te structureren langs drie hoofdthema's: Volksgezondheid, Diergezondheid en -welzijn en Fysieke leefomgeving.

Samen met de partners in het Brabantberaad zijn binnen deze drie hoofdthema's subthema's geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- Prioritering vanuit PS en de partners van het Brabantberaad
- Handelingsperspectief van de veehouder
- Beschikbaarheid informatiestromen
- Borging (vergunning, certificaten en geborgde registraties)

Het achtergrondrapport van WUR¹ beschrijft deze selectie meer in detail. De selectie resulteerde in 10 maatlatten, in de BZV 1.1 is dit uitgebreid tot 12. Bij BZV 2.0 zijn de thema's verbinding met omgeving en biodiversiteit samengevoegd en het thema ammoniak is vervallen. Figuur 1 geeft deze weer.

Figuur 1 Subthema's in de BZV

¹ Dit rapport is beschikbaar op www.brabant.nl/BZV

Basisindeling BZV

Voor de BZV zijn drie uitgangspunten van belang:

- Geen onnodige regeldruk: zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande certificaten in de veehouderijketen;
- Verbinding met de omgeving herstellen en daarvoor de fysieke inrichting van het bedrijf op orde hebben;
- Innovatie stimuleren.

Figuur 2 brengt de drie lijnen in beeld die de basisindeling vormen van de BZV.

Figuur 2 Basisindeling BZV

Certificaten

Idealiter zouden er private certificaten moeten zijn die (in combinatie) alle genoemde thema's bestrijken. In die situatie zou de veehouderijketen zelf geheel verantwoordelijkheid nemen voor zorgvuldigheid. Die situatie is er nu nog niet. Wel zijn er de nodige certificaten in de markt die delen van zorgvuldigheid regelen. We sluiten daar dus zoveel mogelijk op aan. Deze certificaten borgen vooral managementmaatregelen. Uit de steekproef BZV bleek dat veel bedrijven via dergelijke certificaten al veel bovenwettelijke maatregelen nemen. Dit alles leidt ertoe dat **CERTIFICATEN** de eerste pijler vormen binnen de BZV. In de BZV vormen de thema's brandpreventie, energie, dierenwelzijn, zoönosen / diergezondheid, antibioticagebruik en fosfaatefficiëntie de grondslag voor de waardering van certificaten. Afhankelijk van het aantal thema's en het niveau van de vereiste maatregelen krijgt een certificaat meer of minder punten in de BZV.

Inrichting en omgeving

Om de BZV tot een succes te laten worden moet deze goed aansluiten bij de problemen die de maatschappij ervaart met veehouderijbedrijven, namelijk de omgevingsfactoren en de risico's voor volksgezondheid. Deze hangen voor een groot deel samen met de fysieke inrichting van het bedrijf. De tweede pijler van de BZV is daarom **'INRICHTING & OMGEVING'**. Op dit onderdeel moeten er substantiële stappen gezet worden. Omdat alle beschikbare certificaten (met uitzondering van de [Maatlat Duurzame Veehouderij](#)) maar beperkt betrekking hebben op de fysieke inrichting van een bedrijf, brengt de BZV de prestaties van veehouderijen op dit onderdeel apart in beeld.

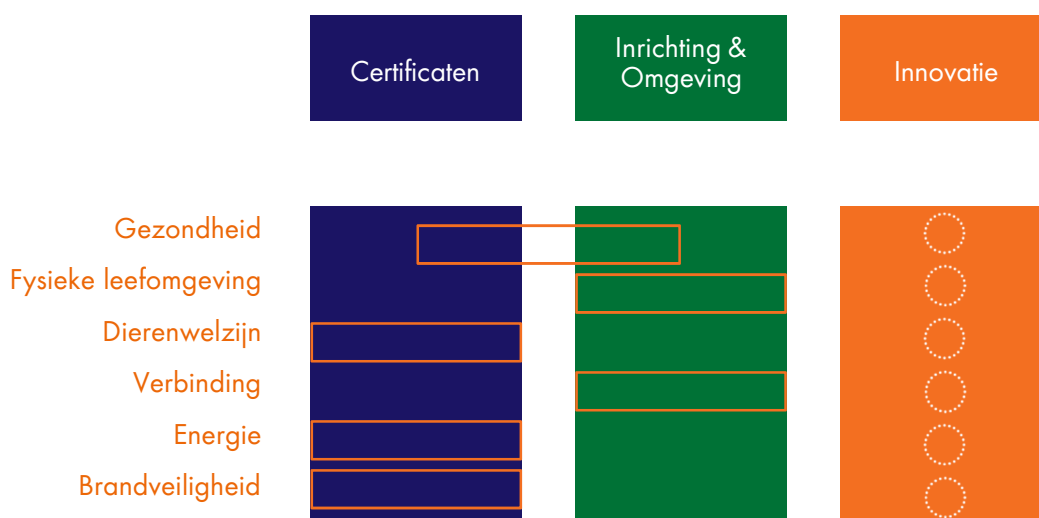
Dit kan op basis van de informatie die veehouders nu al aan overheden beschikbaar stellen: de vergunningsaanvragen en de jaarlijkse gecombineerde opgave voor het ministerie van Economische Zaken. Aanvulling is nodig met eenvoudig te verzamelen informatie voor de maatlat Verbinding, biodiversiteit en omgeving.

Innovatie

Ten slotte moet de BZV ruimte bieden en uitdaging geven aan innovaties in de veehouderij. Via de pijler **INNOVATIE** kunnen bedrijven die door hun innovatieve opzet onvoldoende punten halen in de twee vorige pijlers toch een voldoende BZV-score krijgen. Hiervoor is een Panel Zorgvuldige Veehouderij opgericht, dat dit beoordeelt (zie [hoofdstuk 6](#)). Dit Panel heeft tegelijkertijd een adviserende rol in het toelaten en waarderen van certificaten en nieuwe maatregelen tot de (maatlaten in) de BZV.

De BZV uit verschillende invalshoeken

Voor een veehouder is het totale 'veld' van de BZV belangrijk. Datzelfde geldt voor overheden. Personen en organisaties in de omgeving van het veehouderijbedrijf kunnen verschillende invalshoeken hebben. Figuur 3 geeft weer hoe vanuit die verschillende invalshoeken de BZV het best bekeken kan worden. Innovatie kan voor alle invalshoeken relevant zijn.

Figuur 3 BZV vanuit verschillende invalshoeken

Gezondheid

De BZV stuurt en stimuleert gezondheid van mens en dier langs twee lijnen:

- Bedrijfsvoering via certificaten (pijler 1)
- De inrichting van het bedrijf (pijler 2)

Binnen dit thema gaat het om de gezondheid van de bewoners in de omgeving van veehouderijbedrijven, gezondheid van de medewerkers, de veehouder en de dieren. De maatlat gezondheid (zie [hoofdstuk 5](#)) in pijler 2 grijpt op alle drie de aspecten aan waar het gaat om de fysieke inrichting van het veehouderijbedrijf.

De maatlatten geur en fijn stof sturen en stimuleren op een gunstiger impact van de gezondheid in de omgeving. De bedrijfsvoering is echter minstens even belangrijk. De BZV stuurt deze via pijler 1. De huidige beschikbare certificaten als IKB, bedrijfsgezondheidsplan en dergelijke sturen vooral op de veterinaire aspecten en op de aspecten van voedselveiligheid, maar nauwelijks op volksgezondheid (zie ook [hoofdstuk 4](#)). Het is wenselijk dat deze certificaten dusdanig worden uitgebreid dat zij alle drie genoemde aspecten dekken of dat er nieuwe certificaten worden ontwikkeld die dit borgen.

Binnen de BZV hebben veehouders zelf de vrijheid om te bepalen hoe zij hun score realiseren. Daarbij is de kans klein dat een veehouder ervoor kiest dit zodanig te doen, dat hij geen bovenwettelijke stappen ten aanzien van gezondheid zet. Vier van de acht maatlatten binnen Inrichting & Omgeving hebben betrekking op gezondheid. Een groot deel van de certificaten schrijft maatregelen voor ten behoeve van gezondheid. Bedrijven moeten voldoende punten halen bij het onderdeel certificaten.

De projectgroep 'Gezondheid in de Brabantse Zorgvuldigheidsscore' (GGD, Provinciale Raad Gezondheid, KNMvD, ZLTO, WUR en provincie Noord-Brabant) heeft hiertoe in 2014 bijeenkomsten belegd met vertegenwoordigers van de verschillende veehouderijsectoren. De projectgroep heeft begin 2015 een rapport opgeleverd. Dit heeft destijds geleid tot twee rechtstreekse aanpassingen in de pijler certificaten in BZV versie 1.1. En het rapport bevatte aanbevelingen voor wijzigingen of aanvullingen van bestaande certificaten ten behoeve van volksgezondheid. In 2016 gaan ZLTO, GGD en Provinciale Raad met de certificerende instanties in gesprek om hen te bewegen de aanbevelingen uit het onderzoek op te nemen in de huidige certificaten. Zodra deze aanbevelingen zijn overgenomen in certificaten, worden deze verwerkt in de BZV.

Fysieke leefomgeving

Een veehouderij heeft effect op de leefomgeving van zijn burens. De maatlatten geur en fijn stof sturen en stimuleren hierop (zie hoofdstuk 5). Voor beide aspecten zijn er twee maatlatten: één haakt aan op de emissie per gehouden dier en de andere haakt aan op de impact op de nabijgelegen woningen.

De impact van een veehouderij op de kwaliteit van het milieu en landschap wordt gestuurd door de maatlatten Mineralenkringlopen en Verbinding, biodiversiteit en omgeving (zie hoofdstuk 5). Er zijn een beperkt aantal certificaten (zie hoofdstuk 4) die sturen en stimuleren op de efficiëntie van het mineralengebruik.

Dierenwelzijn

Een aantal certificaten (zie hoofdstuk 4) stuurt en stimuleert op maatregelen voor dierenwelzijn. Voorbeelden zijn 'BeterLeven' en het keurmerk voor [Biologisch](#). Weidegang van melkvee wordt geborgd via het keurmerk voor Biologisch, de duurzaamheidsprogramma's van zuivelfabrieken die het Weidemelklogo van de Stichting Weidegang hanteren en door zuivelfabrieken die niet het [Weidemelklogo](#) voeren, maar van dezelfde (controle-) systematiek uitgaan als Stichting Weidegang. Het is wenselijk dat er meer certificaten komen die hier op sturen, met name die een ruimere weidegang borgen. Hoewel de fysieke inrichting van een bedrijf ook bepalend is voor het dierenwelzijn is hiervoor geen aparte maatlat.

Verbinding, biodiversiteit en omgeving

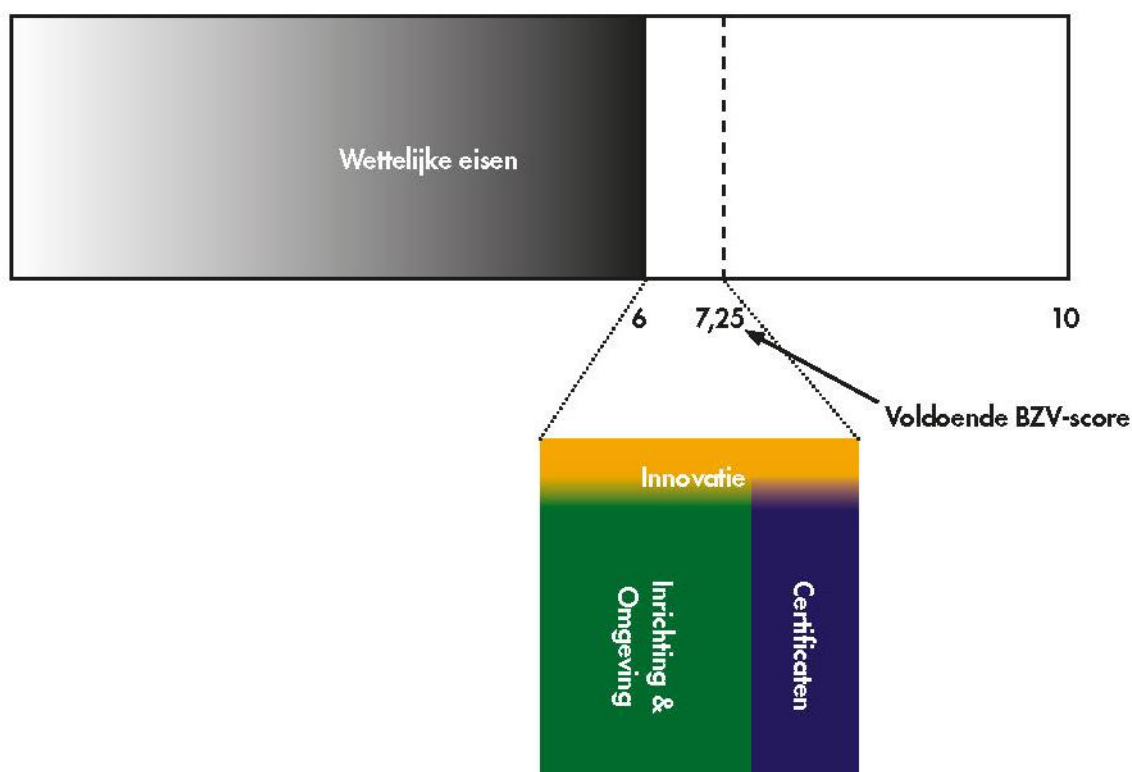
Een zorgvuldig veehouderijbedrijf is goed verbonden met de mensen in zijn omgeving: burgers, collega's en andere bedrijven. Deels krijgt dit invulling naast de BZV doordat veehouders verplicht zijn tot het voeren van een goede dialoog met de omgeving rond de uitbreiding van hun bedrijf. Veehouders en bedrijfsadviseurs kunnen de BZV inzetten in de dialoog met de omgeving. Gemeenten kunnen dat stimuleren of eventueel zelfs verplichten. Daarnaast zijn er tal van andere manieren waarop een veehouder de verbinding kan invullen en onderhouden. De maatlat Verbinding, biodiversiteit en omgeving (zie [hoofdstuk 5](#)) stuurt en stimuleert hierop.

3. BZV-score

Dit hoofdstuk beschrijft stapsgewijs hoe een veehouder zijn BZV-score kan berekenen. Bij het feitelijk gebruik van de BZV zitten deze rekenstappen verwerkt in een webapplicatie (bvz.brabant.nl), waardoor de individuele veehouder de berekeningen niet zelf hoeft uit te voeren. Hij geeft in de applicatie aan over welke certificaten hij beschikt en welke maatregelen hij op zijn bedrijf treft. De applicatie berekent dan de BZV-score.

Basissysteem

De BZV-score wordt bepaald voor het aantal dierplaatsen, stalsysteem, maatregelen en certificaten in de gewenste situatie. Het gaat erom dat de dieren in de gewenste situatie "zorgvuldig" gehouden worden. De milieuwinst van de dieren die niet meer gehouden worden tellen niet mee voor de BZV. In de BZV kan een veehouder scoren op een schaal van 1 tot 10. Een bedrijf dat alleen aan de wettelijke eisen voldoet krijgt als basis 6 punten. Het aantal punten neemt toe naarmate het bedrijf meer stappen zet naar een zorgvuldige veehouderij, waarbij de maximale score 10 is. Een bedrijf krijgt ontwikkelruimte als het een 7,25 of hoger haalt. Figuur 4 geeft dit puntensysteem weer.

Figuur 4 Basissysteem BZV-score

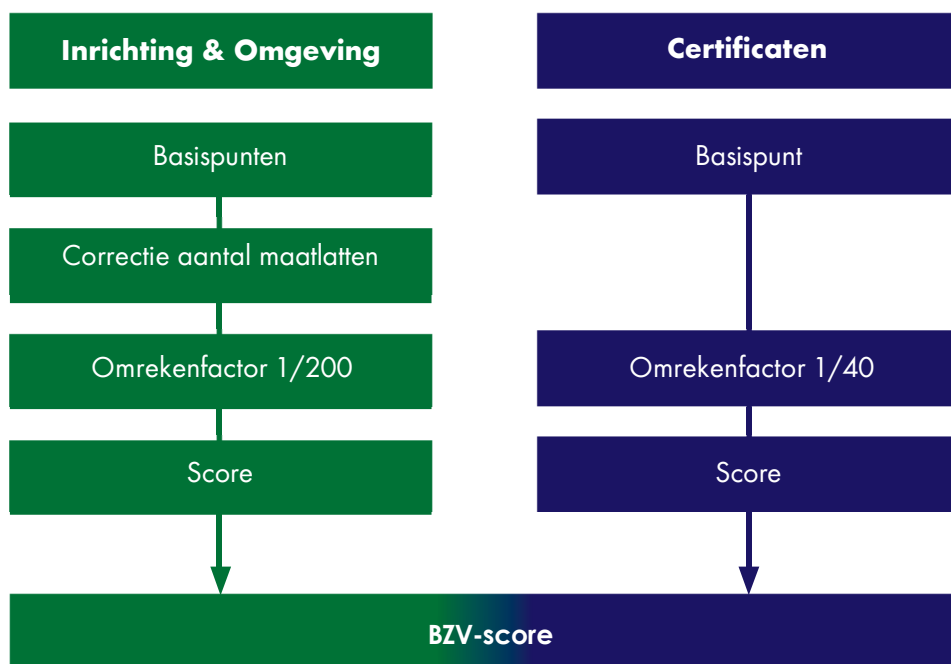
Binnen de range 6 -10 kan een bedrijf dus maximaal vier punten scoren. Van deze vier punten kan een veehouderij er drie scoren binnen de pijler Inrichting & Omgeving en één in de pijler Certificaten. Deze verhouding weerspiegelt het belang van beide onderdelen in de huidige opzet van de BZV. In de BZV moet de score van het individuele bedrijf in deze verhouding opgebouwd te zijn, waarbij de veehouder minimaal 0,2 punt via de pijler Certificaten en minimaal 0,6 punt via de pijler Inrichting & Omgeving moet scoren.

Op termijn kan deze verhouding verschuiven, naarmate er certificaten komen die de gehele zorgvuldigheid beschrijven, waarbij die certificaten dan een zwaarder gewicht krijgen.

Wanneer een innovatief bedrijf niet de benodigde BZV score kan halen, kan het bedrijf via het Panel Zorgvuldige Veehouderij dispensatie krijgen wanneer de innovatie bijdraagt aan een zorgvuldige veehouderij ([Hoofdstuk 6](#)).

Hieronder zetten we uiteen hoe de score vanuit de maatlatten en certificaten wordt berekend binnen de pijlers Certificaten en Inrichting & Omgeving:

1. Score berekenen per maatlat en per certificaat, wat resulteert in basispunten;
2. Optellen basispunten binnen de pijlers Inrichting & Omgeving en Certificaten;
3. Eindscore bepalen via een omrekenfactor. Figuur 5 geeft de stappen in één overzicht weer.

Figuur 5 Stappen berekening BZV-score

Basispunten

Het berekenen van het aantal basispunten verschilt per pijler.

Certificaten

Wanneer een bedrijf meer dan één certificaat heeft, telt de veehouder de basispunten bij elkaar op. Dit levert dan de score op het onderdeel certificaten op. Omdat er allerlei combinaties van certificaten denkbaar zijn is het niet mogelijk een maximale score te bepalen. Hoofdstuk 4 geeft aan hoeveel basispunten een bepaald certificaat oplevert en hoe dit is bepaald.

Certificaten zijn nog niet voor alle sectoren beschikbaar. Dit geldt voor bedrijven met schapen, ouderdieren kalkoenen, eenden en overig pluimvee (zoals parelhoenders en struisvogels).

Wanneer er geen certificaten beschikbaar zijn geldt er geen minimumscore.

Voor konijnen en vleeskalkoenen zijn in versie 2.1 nieuwe certificaten opgenomen, echter blijft de ontheffing van de minimumscore op pijler certificaten voorsnog gehandhaafd omdat het aantal certificaten nog beperkt is. In versie 2.2 is er een MDV-certificaat voor paarden opgenomen, maar ook hier blijft de ontheffing van de minimumscore van toepassing. Bij elke nieuwe versie van de BZV wordt de ontheffing opnieuw beoordeeld.

Wanneer deze bedrijven via de pijler Inrichting & Omgeving onvoldoende mogelijkheden hebben de vereiste normscore te halen kunnen zij via het Panel Zorgvuldige Veehouderij dispensatie krijgen, mits zij zich bovengemiddeld inspannen voor zorgvuldigheid. Zodra er certificaten voor deze sectoren beschikbaar komen worden die na advisering door het Panel Zorgvuldige Veehouderij toegevoegd aan de BZV. Gedeputeerde Staten gaan, geadviseerd door het Panel Zorgvuldige Veehouderij, periodiek na of de eisen voor certificaten substantieel gewijzigd zijn. Indien dat het geval is leidt dit tot een andere puntenwaardering in de BZV. Bij ingrijpendere wijzigingen in certificaten kunnen ook de maatlatten in de pijler Inrichting & Omgeving wijzigen.

Inrichting & Omgeving

De pijler Inrichting & Omgeving bestaat uit 6 maatlatten. Op iedere maatlat kan een veehouder maximaal 100 basispunten scoren. Door de toevoeging van het certificaat On the way to PlanetProof ontstaat de situatie dat meer punten dan het maximum van 100 kunnen worden behaald. Daarom wordt het maximale aantal punten bij certificaten en maatlatten gecorrigeerd, zodat niet over het maximum heen gegaan kan worden (zie hoofdstuk 4 voor de 6 maatlatten)². De veehouder telt zijn scores op de maatlatten bij elkaar op; de maximale score is 600 basispunten.

De BZV geldt voor iedere vorm van veehouderij. Voor iedere sector kan een score worden berekend. Op dit moment zijn nog niet alle maatlatten voor alle sectoren operationeel. Zo zijn er bijvoorbeeld nog geen wettelijk vastgestelde geuremissiefactoren voor melkvee. En er zijn voor sommige sectoren nog geen erkende technieken die de emissie van geur of fijn stof verminderen. Zodra deze informatie beschikbaar komt, worden die maatlatten ook voor die sectoren operationeel in de BZV.

Het aantal maatlatten waarop een veehouderij kan scoren verschilt daardoor per sector. [Bijlage 6](#) geeft per sector het aantal maatlatten aan waarop gescoord kan worden. Er geldt een correctiefactor waarmee het verschil tussen de sectoren gelijk getrokken wordt. Deze is als volgt berekend: de maximale score bij 6 maatlatten (600 punten) gedeeld door de maximale score voor de desbetreffende sector (300, 400 of 600 punten). [Bijlage 6](#) geeft de correctiefactoren per sector weer.

Biologische bedrijven

Biologische bedrijven zijn voorlopers van de zorgvuldige veehouderij. Door hun geheel andere opzet kunnen met name pluimvee-, varkens- en geitenbedrijven moeilijk aan de BZV voldoen. Bedrijven met een certificaat [Biologisch](#) voldoen echter al in hoge mate aan het wensbeeld: één certificaat dat de gehele zorgvuldigheid van een bedrijf borgt. Daarom hebben bedrijven -waarbij de gehele veehouderijtak een certificaat Biologisch heeft- een uitzonderingspositie in de BZV. Op dit moment borgt het certificaat Biologisch nog onvoldoende de gezondheidsaspecten.

² In het [basisrapport](#) van de WUR verschilt het maximaal aantal te behalen punten per maatlat. Wanneer dit afwijkt van 100, zijn de scores lineair omgerekend naar 100.

Indien biologische bedrijven het certificaat Biologisch bezitten, maar niet voldoende scoren volgens de systematiek van deze BZV, krijgen zij daarvoor dispensatie. Dit geldt alleen als zij minimaal 40 basispunten scoren op de maatlat Fysieke Maatregelen Gezondheid binnen de pijler Inrichting & Omgeving.

On the way to PlanetProof Melk

On the way to PlanetProof Melk (hierna: OTWTPP Melk) kent een afwijkende systematiek ten opzichte van de andere certificaten. Waar certificaten werken met middelvoorschriften waarvoor punten behaald kunnen worden, gaat OTWTPP Melk uit van doelstellingen. De eisen en normen zijn veel algemener van aard. Er zijn algemene eisen (bijvoorbeeld melkkwaliteit, veiligheid mens/dier en weidegang) en basisnormen en normen op topniveau voor drie thema's, namelijk: dierenwelzijn, biodiversiteit en klimaat. Binnen OTWTPP Melk wordt dierenwelzijn als een afgeleide van dierengezondheid beschouwd. Om in aanmerking te komen voor het certificaat moeten bedrijven voldoen aan alle algemene eisen, alle basisnormen op alle drie de thema's en voor minimaal

één thema (naar keuze) moeten de normen op topniveau gehaald worden. Deze combinatie maakt dat circa 10% van de melkveebedrijven kan voldoen aan deze eisen. Doordat het certificaat zich anders gedraagt dan andere certificaten is ook gekozen voor een andere waardering in de BZV. De drie hoofdonderwerpen van OTWTPP Melk sluiten deels aan bij maatlaten onder pijler 2 Inrichting & Omgeving. In basis is het een certificaat. Daarom krijgt dit certificaat punten op zowel pijler 1 certificaten (zie [hoofdstuk 4](#)) als op pijler 2 Inrichting & Omgeving via de maatlaten 'gezondheid', 'Verbinding, biodiversiteit en omgeving' en 'Mineralen kringloop'. Bij de maatlaten dient aangegeven te worden of er op dat onderdeel op basisniveau of topniveau gepresteerd wordt. In [hoofdstuk 5](#) wordt verder ingegaan op de puntenberekening.

Hobbydieren

Hobbymatig gehouden dieren (wanneer er van de desbetreffende soort een beperkt aantal dieren aanwezig is) hoeven in de BZV niet beoordeeld te worden. Uitgangspunt hierbij is de informatie over het hobbymatig houden van dieren op de website van [Infomil](#). Bij twijfel bepaalt het bevoegd gezag wanneer het houden van dieren als bedrijfsmatig gezien moet worden.

Bedrijven met een óf/óf vergunning

Er zijn bedrijven met een óf/óf vergunning, voor bijvoorbeeld vleeskuikens of kalkoenen. Bij toetsing van dit soort bedrijven aan de BZV worden beide situaties beoordeeld. In de BZV-webapplicatie worden beide situaties doorerekend en voorgelegd aan het bevoegd gezag. Beide situaties moeten aan de BZV voldoen. In de BZV-applicatie worden beide situaties getoond. De worst-case variant wordt als "Goedgekeurde actieve BZV" aangeduid en de andere situatie als "Goedgekeurde inactieve BZV".

Omrekenfactoren

Tenslotte passen we een omrekenfactor toe om te komen op de schaal 6 – 10 in de BZV. Dit bereiken we door het aantal basispunten (maximaal 600) in de pijler Inrichting & Omgeving te delen door 200, zodat er in deze pijler maximaal 3 punten kunnen worden gehaald.

Voor de pijler Certificaten hebben we de omrekenfactor zodanig bepaald, dat opgeteld bij de score op Inrichting & Omgeving, de helft van de bedrijven uit de steekproef een voldoende BZV-score behaalt. Deze komt uit op 40. Tabel 1 geeft een rekenvoorbeeld van de scoreberekening.

Varkensbedrijf	Score	Gecorrigeerde score
Wettelijke eisen		6,00
Inrichting en Omgeving		
Verbinding, biodiversiteit en omgeving		12,78
Gezondheid		43,30
Fijn stof & endotoxinen		46,75
Geuremissie		35,78
Geurimpact		43,44
P-lokaal		0,00
Totaal Inrichting en Omgeving	182,05	
Na correctiefactor (delen door 200)		0,91
Certificaten		
IKB Varken (8 punten)	Geldt voor gehele bedrijf	8
MDV versie 3 & 4 en MDV 5 t/m 7 (8 punten)	Geldt voor 68 % van aantal Grootte Eenheden op het bedrijf	5,44
Totaal Certificaten	13,44	
Na correctiefactor (delen door 40)		0,34
Totale BZV score		7,25

Tabel 1 Rekenvoorbeeld berekening BZV-score

BZV-score op bedrijfsniveau

De BZV-score wordt voor het gehele bedrijf (=bouwblok³) bepaald. In de praktijk zullen de scores van stallen verschillen (oude stallen scoren lager dan nieuwe stallen), zijn er bedrijven met verschillende diersoorten en zijn er certificaten die maar voor een deel van het bedrijf gelden (bijvoorbeeld het certificaat MDV geldt alleen voor nieuwe stallen). Om toch tot één totaalscore te komen bepaalt een veehouder eerst de score per homogeen onderdeel (stal, diersoort, etc). Vervolgens telt hij deze deelscores bij elkaar op, waarbij hij ieder homogeen onderdeel weegt op basis van het aantal

Grootte Eenheden⁴. [Bijlage 5](#) geeft de omrekenfactoren weer. Scores voor de verschillende onderdelen worden niet afgerond. De scores op Inrichting & Omgeving, op Certificaten en de eindscore ronden we af op 2 decimalen.

³ Zoals aangeduid in bestemmingsplannen

⁴ Grootte Eenheid (afgeleid uit Maatlat Duurzame Veehouderij versie 11)

BZV niet enige criterium voor uitbreiding

Een voldoende score op de BZV betekent nog niet automatisch dat een veehouderij kan uitbreiden. Naast een voldoende score op de BZV is andere wetgeving leidend. Een veehouderij moet aan de voorwaarden voldoen die voortvloeien uit Europese, nationale en provinciale wetten en verordeningen, de belangrijkste zijn:

- De emissie en depositie van ammoniak en de belasting van gevoelige gebieden en objecten met geur en fijn stof moet binnen de gestelde normen zijn;
- Er moet een dialoog gevoerd zijn met de omgeving;
- Het bouwblok mag niet groter worden dan 1,5 hectare;
- De toename van de oppervlakte van de dierverblijven moet gestaldeerd worden;
- In gebieden 'Beperkingen Veehouderij' (extensiveringsgebieden) moet een bedrijf in voldoende mate grondgebonden zijn;
- Landschappelijke inpassing;
- Het bedrijf moet passen in het gebiedsprofiel dat de gemeente opstelt;
- Het bedrijf moet voldoen aan de andere wettelijke vereisten t.b.v. de vergunningverlening (denk hierbij aan geluid, welstand, bouwregels bestemmingsplan).

Deze opsomming is niet limitatief; de desbetreffende regelgeving is leidend.

Borging

De veehouder is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van de informatie die nodig is voor het bepalen of zijn bedrijf voldoende scoort op de BZV. Deze informatie bestaat uit:

- Informatie voor de pijler Inrichting & Omgeving die uit de vergunningsaanvraag kan worden afgeleid;
- Informatie voor de pijler Inrichting & Omgeving die uit de gecombineerde opgave van het ministerie van Economische Zaken kan worden afgeleid;
- Overige informatie voor de pijler Inrichting & Omgeving met name voor de maatlat Verbinding, biodiversiteit en omgeving;
- De certificaten waarover het bedrijf beschikt dan wel gaat beschikken in de nieuwe opzet:
 - Alle certificaten, behalve de [Maatlat Duurzame Veehouderij](#), worden periodiek afgegeven en zijn doorgaans een jaar lang geldig, IKB Rund is 2 jaar geldig.
 - Bij het certificaat [Maatlat Duurzame Veehouderij](#) wordt vóór de bouw o.b.v. het ontwerp en offertes een MDV-ontwerp stalcertificaat afgegeven. Dit is een pré-beoordeling. Na realisatie en oplevering van de stal vindt de beoordeling voor het MDV-stalcertificaat plaats. De veehouder kan een pré-beoordeling vragen. Desgewenst kan de veehouder het MDV-certificaat laten verlengen door het contract in stand te laten en zich jaarlijks te laten auditen.
 - De veehouder moet op verzoek van de gemeente een geldig certificaat kunnen tonen. Desgewenst kan de gemeente de juistheid bij de certificerende instantie natrekken.
- Een eventuele verklaring van het Panel Zorgvuldige Veehouderij voor innovatieve bedrijven. Aanvragen gaan via gemeenten, zie [hoofdstuk 6](#).

Deze informatie is benodigd bij het verkrijgen van de vergunning voor een uitbreiding en moet ook beschikbaar zijn op het moment dat een gemeente of omgevingsdienst controleert. Informatie uit de gecombineerde opgave moet dan over alle relevante jaren (vanaf vergunningverlening) beschikbaar zijn.

In het bestemmingsplan wordt vastgelegd dat een bedrijf aan de vereiste normscore van de BZV voldoet. Met het puntensysteem van de BZV is het mogelijk dat de score in de loop van de tijd verandert door (kleine) veranderingen in de bedrijfsvoering. De veehouder moet ervoor zorgen dat de score te allen tijde aan de minimumscore van de BZV voldoet. Hierbij wordt uitgegaan van de BZV-versie die geldig was bij het indienen van een volledige aanvraag voor het onderdeel bouwen van de omgevingsvergunning.

De BZV digitaal

Aanvragen verlopen verplicht via de BZV-webapplicatie, zie bzv.brabant.nl.

4. Certificaten

Via certificaten als IKB⁵, keurmerk [Biologisch](#) en Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV) kunnen veehouders maatregelen op een aantal thema's nemen. In BZV 1.0 [Maatlat Duurzame Veehouderij \(MDV\)](#) zijn de thema's zoönosen / diergezondheid, antibioticagebruik, dierenwelzijn en fosfaatefficiëntie opgenomen. In BZV 1.1 zijn de thema's brandveiligheid en energie toegevoegd. De versies daarna bedroegen voor wat betreft pijler 1 'certificaten' vooral actualisaties van de beoordelingen van de certificaten en enkele nieuwe certificaten zijn opgevoerd.

Ieder certificaat levert een aantal punten op. Dit is gebaseerd op de maatregelen die een certificaat borgt. Facultatieve maatregelen in een certificaat leveren geen punten op. Voor zoönosen en antibiotica is de systematiek gehanteerd van de risicobenadering, deze is toegelicht in de maatlat gezondheid (hoofdstuk 5.1). Voor dierenwelzijn en fosfaatefficiëntie zijn de maatregelen uit het [onderbouwingsrapport](#) van WUR gebruikt.

We nemen alleen certificaten op waarvan de criteria openbaar zijn en een onafhankelijke derde partij borgt dat aan de eisen in het systeem is voldaan. Certificaten die hier (nog) niet aan voldoen staan in "de wachtkamer". Daar waar certificaten overlappen (er is vaak overlap met het certificaat IKB) is de waardering dusdanig toegepast dat er geen dubbeltelling optreedt.

Hieronder zijn de wijzigingen in BZV 2.2 ten opzichte van versie 2.1 beschreven. In tabel 2 zijn de wijzigingen doorgevoerd. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- Diverse certificaten hebben hun criteria aangepast, waardoor de BZV-score is gewijzigd;
- De certificaten van MDV14 zijn toegevoegd. Deze certificaten zijn nu ook van toepassing voor paarden;
- Het certificaat BeterLeven vleeskalveren 3 sterren is opgenomen;
- Het GD-certificaat melkvee (Paratuberculose) is opgenomen;
- De certificaten voor nertsen komen allen te vervallen. Sinds 8 januari 2021 is het bij wet verboden om deze dieren bedrijfsmatig te houden.

Tabel 2 Aantal punten per certificaat ¹

Naam certificaat	dierge- zondheid & zoönosen	anti- biotica	dieren- welzijn	P- effi- ciency	brand- veilig- heid	ener- gie	Totaal
Basis sectorspecifieke certificaten							
Deelname aan ketenkwaliteit-systeem Cono, DOC, FoqusPlanet basis (Friesland Campina), Rouveen of KKM basiscertificaat (inclusief Medi-Rund) óf IKM certificaat.	2	6	-	-	-	-	8
GD Keurmerk Zoönosen	1	-	-	-	-	-	1
KwaliGeit	2	7	-	-	-	-	9
IKB Ei ²⁾	1	7	-	-	-	-	8
IKB Kip	2	7	-	-	-	-	9

⁵ [Runderen](#), [vleeskalveren](#), [vleespluimvee](#), [legkippen](#), [varkens](#)

Naam certificaat	dierge- zondheid & zoönosen	anti- biotica	dieren- welzijn	P- effi- ciency	brand- veilig- heid	ener- gie	Totaal
IKB Konijn, IKB Nederland Konijnen	2	5	-	-	-	-	7
IKB Rund, Q-Rund, IKB Rund Nederland	-	7	-	-	-	-	7
IKB Varken, IKB Nederland Varkens	3	5	-	-	-	-	8
KAT basis ²⁾	1	-	-	-	-	-	1
Kwaliteitsregeling Vitaal Kalf	2	7	-	-	-	-	9
On the Way to PlanetProof Eieren ³⁾	1	-	2	-	2	5	10
On the Way to PlanetProof Melk ⁴⁾	4	6	1	-	-	2	13
Parkkonijnen	-	-	2	-	-	-	2
Aanvullende sectoroverschrijdende certificaten							
BeterLeven 1 ster Konijnen	-	-	3	-	1	-	4
BeterLeven 1 ster Leghennen ³⁾	2	-	2	-	1	-	5
BeterLeven 1 ster Melkvee ⁴⁾	3	2	3		1	2	11
BeterLeven 1 ster Varkens ⁵⁾	1	2	3	-	1	1	8
BeterLeven 1 ster Vleeskalkoenen	-	-	2	-	2	-	4
BeterLeven 1 ster Vleeskalveren	2	2	3	-	2	-	9
BeterLeven 1 ster Vleeskuikens	-	-	4	-	1	-	5
BeterLeven 1 ster Vleesstieren of Zoogkoeien	-	-	3	-	1	-	4
BeterLeven 2 sterren Leghennen ³⁾	2	-	4	-	1	-	7
BeterLeven 2 sterren Melkvee ⁴⁾	3	2	4		1	2	12
BeterLeven 2 sterren Varkens ⁵⁾	1	2	5	-	1	1	10
BeterLeven 2 ster Vleeskalkoenen	-	-	3	-	2	-	5
BeterLeven 2 sterren Vleeskalveren	2	2	5	-	2	1	12
BeterLeven 2 sterren Vleeskuikens	-	-	4	-	1	-	5
BeterLeven 2 sterren Vleesstieren of zoogkoeien	-	-	4	-	-	1	5
BeterLeven 3 sterren Leghennen niet i.c.m. Biologisch ³⁾	3	0	5	-	1	-	9
BeterLeven 3 sterren Melkvee niet i.c.m. Biologisch ⁴⁾	3	2	6		1	2	14
BeterLeven 3 sterren Varkens niet i.c.m. Biologisch ⁵⁾	1	2	9	-	1	1	14
BeterLeven 3 sterren Vleeskuikens niet i.c.m. Biologisch	-	-	4	-	1	-	5
BeterLeven 3 sterren Vleeskalveren niet i.c.m. Biologisch	2	2	7	-	2	1	14
Biologisch: Bio-keurmerk (SKAL) of EKO- keurmerk		5	5	-	= 1	3	14
De Nieuwe AH Kip / De Goed Nest Kip , excl IKB ei	-	2	1	-	-	-	3
DOC-Kaas: productie duurzame energie - (5 punten voor productie duurzame		-	-	-	-	1	1

Naam certificaat	dierge- zondheid & zoönosen	anti- biotica	dieren- welzijn	P- effi- ciency	brand- veilig- heid	ener- gie	Totaal
energie op digitaal overzicht Koekompas van DOC-Kaas)							
FoqusPlanet: levensduur koeien > 6 jaar & celgetal minder dan 150.000 (30 punten op digitaal overzicht van Foqus Planet voor levensduur & 40 punten voor celgetal) ⁶⁾	-	-	1	-	-	-	1
FoqusPlanet: levensduur koeien minimaal 6 jaar en 8 maanden (40 punten op digitaal overzicht van Foqus Planet voor levensduur) ⁶⁾	-	-	1	-	-	-	1
Foqus Planet: energieverbruik <= 700 kJ per kg melk (= 40 punten op digitaal overzicht van Foqus Planet voor energie)	-	-	-	-	-	1	1
IKB Ei scharrel ²⁾	-	-	1	-	-	-	1
IKB Ei vrije uitloop ²⁾	-	-	3	-	-	-	3
KAT scharrel ei ²⁾	-	-	0	-	-	-	0
KAT "Tierschutz geprüft" aanvullend voor scharrelei ²⁾	-	-	2	-	-	-	2
KAT Ei vrije uitloop ²⁾	-	-	2	-	-	-	2
KAT "Tierschutz geprüft" aanvullend voor vrij uitloop ei ²⁾	-	-	4	-	-	-	4
Keten Duurzaam Varkensvlees, excl. Integrale Keten Beheersing	1	5	1	2	-	3	12
MDV (Maatlat Duurzame Veehouderij) versie 1 & 2	-	-	2	-	-	-	2
MDV versie 3 t/m 7	3	-	2	-	-	3	8
MDV versie 8	3	-	2	-	1	3	9
MDV versie 9 & 10	3	-	2	-	2	3	10
MDV versie 11 t/m 14 Melkvee	4	-	3	-	2	3	12
MDV versie 11 t/m 14 Melkgeiten	4	-	4	-	2	2	12
MDV versie 11 t/m 13 konijnen, legghennen, paarden varkens, vleeskalkoenen, vleeskalveren, vleeskuikens, vleesstieren, zoogkoeien	3	-	2	-	2	3	10
MDV versie 14 konijnen, legghennen, paarden varkens, vleeskalkoenen, vleeskuikens, vleesstieren, zoogkoeien	3	-	2	-	2	3	10
MDV versie 14 paarden	3	-	5	-	2	-	10
MDV versie 14 vleeskalveren	3	-	3	-	2	3	11
Scharrelvlees ⁷⁾ (Product)	-	-	4	-	-	2	6
Varken van Morgen, exclusief IKB Varken/ IKB Nederland Varkens ⁷⁾	-	-	2	1	-	1	4
Weidegang; alle melkgevend koeien	1	-	1	-	-	-	2

Naam certificaat	dierge- zondheid & zoönosen	anti- biotica	dieren- welzijn	P- effi- ciency	brand- veilig- heid	ener- gie	Totaal
weiden minimaal 720 uur weidegang per jaar, op minimaal 120 dagen ^{4 8)}							
Ziektevrije certificaten GD							
GD-geiten: certificaat CAE-vrij	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-geiten: certificaat CL-vrij	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-geiten: certificaat scrapie - onverdacht	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-melkvee: certificaat BVD-Virusvrij of Tankmelk BVD	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-melkvee: certificaat IBR-vrij of Tankmelk IBR	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-melkvee: certificaat Leptospirozen	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-melkvee: certificaat paratuberculose	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-melkvee: certificaat Salmonella	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-schapen: certificaat scrapie - resistent	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-schapen: certificaat zwoegerziekte	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-varkens: certificaat PM+, AR vrij	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-varkens: Schurft scan of certificaat Schurftvrij	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-vleesvee: certificaat BVD	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-vleesvee: certificaat IBR	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-vleesvee: certificaat Leptospirozen	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-vleesvee: certificaat ParaTBC	0,2	-	-	-	-	-	0,2
GD-vleesvee: certificaat Salmonella	0,2	-	-	-	-	-	0,2
Wachtkamer certificaten / ketensystemen							
<i>De Nieuwe Standaardkip (Jumbo)</i>	-	-	1	-	1	2	4
<i>Keurmerk Brandveilige stal</i>	-	-	-	-	-	-	0

1. De webapplicatie van de BZV bevat links naar de desbetreffende websites
2. IKB Ei basis en KAT basis overlappen met elkaar en ook de aanvullende certificaten voor IKB Ei en KAT overlappen. Voor de BZV telt het maximum van de basis certificaten (IKB Ei of KAT) en het maximum van de aanvullende certificaten IKB Ei of KAT).
3. De certificaten On the way to PlanetProof Eieren en BeterLeven (1, 2 en 3 sterren) leghennen overlappen met elkaar, voor de BZV telt het maximum van de aanwezige certificaten.
4. De certificaten OTWTPP Melk en Beterleven (1, 2 en 3 sterren) melkvee overlappen met het certificaat van weidegang. Er kan niet voor het certificaat weidegang gekozen worden als voor één van de andere twee certificaten gekozen is.
5. Het certificaat Varken van Morgen (excl. IKB) overlapt met BeterLeven (1, 2 en 3 sterren) varkens. Voor de BZV telt het maximum van de aanwezige certificaten.
6. Deze certificaten overlappen met elkaar. Voor de BZV kan slechts één van beiden worden geselecteerd.
7. Producent geldt op dit moment voor varkens-, rund- en kippenvlees.

8. Hiervoor kunnen bedrijven in aanmerking komen die de melk leveren aan een zuivelbedrijf dat het logo van de Stichting Weidegang voert (zie de actuele lijst op <http://www.weidemelk.nl/nl/deelnemers-nl2.html>). Daarnaast is dit toegestaan door veehouders die leveren aan DOC-Kaas, de borging bij DOC-Kaas is overeenkomstig aan die van Stichting Weidegang. Veehouders die hieraan meedoen moeten vooraf een Verklaring Weidegang ondertekenen. De Stichting draagt zorg voor de controle. Veehouders die weidegang toepassen krijgen een weidegangbonus uitgekeerd vanuit de zuivelfabriek, deze is zichtbaar op een (digitaal) afschrift van de zuivelfabriek.

5. Inrichting & Omgeving

Algemeen

Voor de fysieke inrichting van bedrijven bevat de BZV zes maatlatten:

1. Gezondheid
2. Geuremissie
3. Geurimpact
4. Emissie & impact fijn stof en endotoxinen
5. Mineralen kringlopen
6. Verbinding, biodiversiteit en omgeving

In de volgende paragrafen presenteren we deze maatlatten. Deze paragrafen laten zien hoe we de zorgvuldigheid van een veehouderij in beeld brengen. Steeds gaat het om maatregelen of prestaties die verder gaan dan wat op dit moment verplicht is op basis van de Europese, nationale of provinciale wetten en regels.

Op basis van het [basisrapport](#) van de WUR verschilt het maximaal aantal te behalen punten per maatlat. Wanneer dit afwijkt van 100, zijn de scores lineair omgerekend naar 100. Dit is gedaan bij de maatlatten Gezondheid, Geurimpact, Fijn stof & endotoxinen en Verbinding, biodiversiteit en omgeving (zie [hoofdstuk 3](#)).

5.1 Gezondheid

Het houden van vee dient zo min mogelijk risico's voor de gezondheid van mensen en dieren met zich mee te brengen. Gezondheid bevat de subthema's zoönosen, endotoxinen, geurhinder, fijn stof en antibioticagebruik. De thema's geurhinder en fijn stof zijn opgenomen in een aparte maatlat (maatlat 2, 3 en 4). De overige thema's zijn op twee manieren in de BZV opgenomen. Enerzijds via het onderdeel certificaten en anderzijds via deze maatlat Gezondheid. In deze maatlat zijn keuzemaatregelen opgenomen waarvan eenvoudig kan worden vastgesteld of deze fysiek op het bedrijf aanwezig zijn. In [hoofdstuk 4](#) zijn de certificaten beschreven. Fysieke maatregelen zijn onder anderen af te leiden uit de bouwtekening van een bedrijf of door bedrijfsbezoek.

Bij de maatlat Gezondheid waarderen we maatregelen die er toe leiden dat de gezondheidsrisico's van een veehouderij afnemen. Dus hoe beter de veehouder presteert, des te kleiner de gezondheidsrisico's voor mens en dier op en rond het bedrijf. Voedselveiligheidsrisico's (de volksgezondheidsrisico's die met de dierlijke producten mee de keten in gaan) die aanwezig zijn, worden in ketenverband aangepakt en blijven hier buiten beschouwing. Deze aanpak sluit aan bij het rapport 'Aanvullend toetsingsinstrument. Een risico-inventarisatie en -evaluatie voor gezondheid bij veehouderij', dat de GGD samen met de gemeenten Oirschot, Reusel-De Mierden en Gemert-Bakel in 2013 heeft opgesteld.

Bij zoönosen en endotoxinen is gewerkt met de HACCP-benadering (Hazard Analysis and Critical Control Points voor de risicobeoordeling en -beheersing). Deze biedt een goede aanliegroute voor het in kaart brengen van:

- a. De (potentiële) volksgezondheidsgevaaren (hazards) voor de verschillende productiesectoren (inclusief crossrisico's bij meerdere diersoorten op bedrijf);
- b. De mogelijke preventieve maatregelen daarbij en maatregelen om het gevaar te elimineren of te reduceren tot een aanvaardbaar niveau;
- c. En, voor zover die er zijn, de prestatie-indicatoren waaraan kan worden afgemeten of het gevaar binnen acceptabele grenzen blijft.

De risicoanalyse richt zich zowel op risico's voor omwonenden als op risico's voor de veehouder en zijn personeel. Bij inschatting van de risico's voor omwonenden kijken we vooral naar de bronsterkte van het bedrijf (bijvoorbeeld: hoe groot zijn de diergezondheidsrisico's van het bedrijf en wat wordt gedaan aan uitstootpreventie?). Er is nog te weinig wetenschappelijke kennis over de verspreidings- en impactdynamiek om ook maatregelen op het gebied van verspreiding van ziekteverwekkers en endotoxinen te waarderen in de BZV. Het gaat in deze maatlat om preventieve maatregelen.

De maatregelen verschillen per type veehouderijen en staan beschreven in [bijlage 1](#).

5.2 Geuremissie

Het is wenselijk dat een veehouderij zo min mogelijk geur uitstoot en op deze manier de mensen in zijn omgeving zo min mogelijk hindert. Deze maatlat waardeert maatregelen die de emissie van geur per dierplaats verminderen. Geurhinder neemt af naarmate de afstand tussen een veehouderij en woningen (of andere gevoelige objecten) groter wordt. Dit waarderen we in de maatlat geurimpact.

Voor het bepalen van de score van geuremissie berekenen we de reductie op bedrijfsniveau ten opzichte van de traditionele stalsystemen. Daarbij geldt:

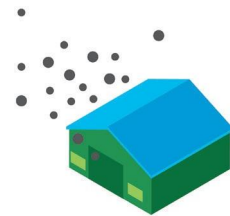
- 100 Basispunten bij een emissie van 0
- 0 Basispunten bij emissie gelijk aan traditionele stalsystemen.
- Tusseliggende waarden krijgen een proportionele score.

De omgevingsvergunning bevat de benodigde informatie om de BZV-score te berekenen. Dit gaat als volgt in zijn werk:

- Aan de hand van de Regeling geur en veehouderij (Rgv), of de proefstalstatus, bepaalt de veehouder de emissie in de aangevraagde situatie.
- Hij vergelijkt die met de bijbehorende referentiewaarde in [bijlage 2](#). Hij berekent zijn basispunten dan met de volgende formule:

$$\# \text{ basispunten} = (\text{referentiewaarde} - \text{aangevraagde emissie}) / \text{referentiewaarde} * 100$$

Voor nog niet alle sectoren zijn (erkende) emissie reducerende technieken voor geur beschikbaar. Zolang dit nog niet het geval is kan een veehouder uit de desbetreffende sector niet scoren op deze maatlat. Hiermee is rekening gehouden in de berekening van de score (zie hoofdstuk 3).

5.3 Geurimpact

Geur wordt grotendeels veroorzaakt door mest van dieren (zoals door de stoffen NH_3 , H_2S en vluchtige organische stoffen) en is eveneens een belangrijk thema voor de volksgezondheid in verband met mogelijke hinder.

De maatlat Geuremissie focust op emissiereductie ten opzichte van een standaard. Deze maatlat Geurimpact houdt rekening met de impact en het percentage omwonenden dat mogelijk hinder ondervindt van de geuruitstoot van een bedrijf. De geurbelasting van een bedrijf beïnvloedt de gezondheid van mensen op en rond het bedrijf. De maatlat Geurimpact geeft een score die gebaseerd is op de geurbelasting op de omgeving.

De score bedraagt maximaal 100 punten en wordt afgeleid van de toets die plaatsvindt bij de omgevingsvergunning door middel van het verspreidingsmodel V-stacks-vergunning. Hierbij wordt het zwaarst belaste geurgevoelige object als uitgangspunt genomen. De borging vindt plaats via de omgevingsvergunning. De score wordt als volgt berekend:

Geurimpact	
1	Hinder voorgrond geurbelasting bedrijf in concentratiegebied ⁶ :
a	Op <i>woonkern</i> : voor iedere 0.1 punt onder de norm van 3.0 OU krijgt het bedrijf 2 punten
b	Op <i>buitengebied</i> : voor iedere 0.5 punten onder de norm van 10.0 OU krijgt het bedrijf 2 punten
2	Hinder voorgrond geurbelasting bedrijf in niet-concentratiegebied:
a	Op <i>woonkern</i> : voor iedere 0.1 punt onder de norm van 2.0 OU krijgt het bedrijf 3,45 punten
b	Op <i>buitengebied</i> : voor iedere 0.5 punt onder de norm van 4.5 OU krijgt het bedrijf 3,45 punten

Voor nog niet alle sectoren zijn emissiefactoren voor geur beschikbaar. Zolang dit nog niet het geval is kan een veehouder uit de desbetreffende sector niet scoren op deze maatlat. Hiermee is rekening gehouden in de berekening van de score (zie [hoofdstuk 3](#)).

⁶ Gebied zoals bedoeld in de Wet geurhinder veehouderij. De gemeente bepaalt op basis van o.a. de geurgebiedsvisie of een bedrijf in een concentratiegebied (een gebied met veel veehouderijbedrijven) ligt of niet. Het gaat hierbij niet over de indeling van concentratie en niet-concentratiegebieden uit de Meststoffenwet. Grote delen van Noord-Brabant zullen als concentratiegebied moeten worden gezien, uitgezonderd delen van West-Brabant en de grotere kernen en steden. Voor meer informatie zie de website van [Infomil](#), bijlage 6 en 7 uit de Handreiking Wgv en PRA rapport VROM07A3 uit 2007, paragraaf 2.2.2.

5.4 Emissie & impact fijn stof / endotoxinen

Fijn stof is een drager van ziekteverwekkende organismen en endotoxinen. Het is wenselijk dat een veehouderij zo min mogelijk fijn stof uitstoot en op deze manier de gezondheid van mensen op en in de omgeving van het bedrijf zo min mogelijk blootstelt aan gezondheidsrisico's. Fijn stof kan tot luchtwegaandoeningen leiden. Daarnaast kan het ook ziektekiemen over brengen op mensen.

De score op deze maatlat kan verdiend worden met maatregelen die de emissie van fijn stof per dierplaats verminderen. De score op deze maatlat is maximaal 100.

Score emissie fijn stof / endotoxinen

Voor het bepalen van de score fijn stof berekenen we de reductie op bedrijfsniveau ten opzichte van de traditionele stalsystemen. Daarbij geldt:

- 100 Basispunten bij een emissie van 0.
- 0 Basispunten bij emissie gelijk aan traditionele stalsystemen.
- Tussenliggende waarden krijgen een proportionele score.

De omgevingsvergunning bevat de benodigde informatie om de BZV-score te berekenen. Dit gaat als volgt in zijn werk:

- Aan de hand van de lijst met emissiefactoren van het ministerie van I&M, of de proefstalstatus, bepaalt de veehouder de emissie in de aangevraagde situatie.
- Hij vergelijkt die met de bijbehorende referentiewaarde in [bijlage 3](#). Hij berekent zijn basispunten dan met de volgende formule:

$$\# \text{ basispunten} = (\text{referentiewaarde} - \text{aangevraagde emissie}) / \text{referentiewaarde} * 100$$

Voor nog niet alle sectoren zijn (erkende) emissie reducerende technieken voor fijn stof beschikbaar. Zolang dit nog niet het geval is kan een veehouder uit de desbetreffende sector niet scoren op deze maatlat. Hiermee is rekening gehouden in de berekening van de score (zie [hoofdstuk 3](#)).

Bij het bepalen van de BZV score moet uitgegaan worden van de emissiewaarden en de definities voor oude en nieuwe stallen uit het Besluit emissiearme huisvesting.

Voor nog niet alle sectoren zijn emissiefactoren voor fijn stof en/of emissie reducerende technieken beschikbaar. Zolang dit nog niet het geval is kan een veehouder uit de desbetreffende sector niet scoren op deze maatlat. Hiermee is rekening gehouden in de berekening van de score (zie [hoofdstuk 3](#)).

In de lijst "Emissiefactoren fijnstof veehouderij" van de Rijksoverheid is een aantal (erkende) technieken opgenomen om de fijnstofuitstoot te verminderen. Voor pluimvee zijn perspectiefvolle technieken in ontwikkeling die de uitstoot van fijnstof verminderen, deze zijn (nog) niet door de Rijksoverheid in de lijst met emissiefactoren opgenomen. Om de ontwikkeling van deze technieken te stimuleren en om pluimvee meer handelingsperspectief te geven zijn enkele van deze technieken in de BZV opgenomen, zie [bijlage 3](#). Deze technieken zijn overgenomen uit de [Maatlat Duurzame Veehouderij](#) van 2016.

5.5 Mineralen kringlopen

Uit het oogpunt van een zorgvuldige veehouderij is het wenselijk de kringlopen van mineralen op zo klein mogelijke schaal te sluiten. De BZV werkt dat als volgt uit:

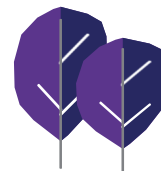
- Deze maatlat waardeert de mate waarin mest op of in de directe omgeving van het bedrijf wordt toegediend. Mest wordt -al dan niet bewerkt- zoveel mogelijk op het eigen bedrijf aangewend.
- Verder kan veevoer meer of minder efficiënt worden gebruikt door de dieren en het bedrijf. We operationaliseren dat in de fosfaatefficiëntie. Dit wordt beperkt meegenomen in de pijler certificaten.
- Stikstof-emissies vanuit huisvesting moeten worden beperkt door de provinciale Verordening natuurbescherming.
- Het voer dat wordt gebruikt kan zorgvuldig zijn geproduceerd (hierbij wordt gekeken naar de duurzaamheid van de teelt en de origine van grondstoffen). Aanwending van mest in teelten kan efficiënt plaats vinden. Deze worden nu nog niet opgenomen in de BZV.

We baseren de BZV-score op de kringloop van fosfaat omdat dit mineraal aanwezig blijft in het voer, dier en mest en daarom relatief eenvoudig in beeld is te houden. Bovendien sluit dit aan op de landelijke mestwetgeving. Met name bij lokale fosfaatstromen is er een sterke relatie met stikstofstromen. Koolstofstromen en een nadere uitwerking van stikstof- en fosfaatstromen werken we zo mogelijk in een latere versie van de BZV uit.

De BZV waardeert de mate waarin fosfaat uit mest in de nabijheid van het bedrijf wordt afgezet op gronden die via eigendom of op andere wijze aan het bedrijf verbonden zijn. We hanteren daarbij een grens van 15 km rond de locatie waarvoor de BZV wordt aangevraagd. Op deze afstand is transport van voer en mest binnen het eigen bedrijf haalbaar. Mest die op grotere afstand op grond die bij het bedrijf hoort wordt aangewend telt ook mee, maar naar verhouding minder zwaar. De beoordeling is op basis van gegevens uit de gecombineerde opgave en de vastgelegde contracten van de veehouderij. In [bijlage 4](#) staat deze systematiek verder beschreven.

Om te voorkomen dat percelen grond voor meer dan één bedrijfslocatie worden ingezet is de werkwijze als volgt. De veehouder of adviseur voert in de BZV-applicatie percelen uit de gecombineerde opgave in. Daarbij mag alle grond die bij het bedrijf in gebruik is worden ingevoerd. In de BZV applicatie is de mogelijkheid opgenomen om de gegevens vanuit de perceelsregistratie bij RVO op te halen. De aanvrager moet dan in de BZV applicatie van ieder perceel aangeven voor welke locatie het perceel wordt gebruikt. Uitgangspunt in de BZV applicatie is (zijn) het (de) nummer(s) van de Kamer van Koophandel dat ook in de gecombineerde opgave wordt gebruikt.

De veehouder is verantwoordelijk voor de aangeleverde gegevens en dat de bedrijfsvoering in overeenstemming is met de aanvraag. Het bevoegd gezag controleert aan de hand van de BZV invoer en de perceelsregistratie. De veehouder moet jaarlijks de wijzigingen bijwerken in de gecombineerde opgave en de perceelsregistratie. Zodra hij deze heeft bijgewerkt kan hij via de BZV-applicatie de actuele gegevens ophalen en de score laten herberekenen.

5.6 Verbinding, biodiversiteit en omgeving

De BZV waardeert voorzieningen die bijdragen aan de transparantie van het bedrijf en die bijdragen aan natuur en landschap op het boerenerf.

De maatregelen waarop gescoord kan worden zijn in onderstaand overzicht uitgewerkt.

	Maatregel	Omschrijving	Punten-waardering	Borging
1	Zicht op dieren in de stal of uitloop	Inkijk in de stal en/of zicht op dieren (die op het bedrijf worden gehouden) of de permanent beschikbare uitloop. Van een permanent beschikbare uitloop is sprake als: 1. de uitloop permanent aanwezig is en met grote regelmaat wordt gebruikt. Een uitloop is permanent als er een permanente voorziening of inrichting is. Van grote regelmaat is sprake als de uitloop overdag (>75% van daglichtperiode) en jaar rond beschikbaar is. 2. in de stal de dieren te bekijken zijn via directe toegang tot de stal of via ramen in een afgescheiden (bezoekers)-ruimte / skybox. Vanaf de openbare weg moet duidelijk zichtbaar zijn dat bezoekers op het bedrijf welkom zijn en ze al dan niet onder begeleiding of na afspraak de stal of bezoekersruimte mogen betreden. 3. 1 en 2 gecombineerd	5 15 20	MDV / Eenmalige controle
2	Groen op het erf (op en aansluitend op bouwblok)	Oppervlak groen op het erf (= verticale projectie van bomen, struiken, heggen, bosplantsoen, boomgaard, poel) als percentage van het totale erfoppervlak (= het gaat om bouwblok en het groen dat direct aansluit op het bouwblok). Bemesting en gebruik bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. <= 10 % groen > 10 % groen en <= 15 % > 15 % groen en <= 20 % > 20 % groen en <= 30 % > 30 % groen en <= 40 % > 40 % groen	0 5 10 20 25 30	Vergunning of via erfbeplantingsplan in bestemmingsplan; eenmalige controle
3	Inpandig laden en lossen van bijproducten, voer en dieren	Er worden maatregelen genomen om geluidshinder te voorkomen: - Inpandige laad- en losplaats dieren - Inpandige losplaats krachtvoer en bijproducten - De voerbewerkingshandelingen vinden inpandig plaats - Mestbewerking vindt inpandig plaats.	5 5 5 5 (max 20)	Vergunning
4	Brijvoer/bijproducten	Er worden maatregelen genomen om geurhinder tegen te gaan: • Opslag van voer(componenten) vindt plaats in afgesloten ruimten • Lucht uit de voerkeuken / voeropslag wordt afgevoerd naar een luchtzuiveringsinstallatie • Of het bedrijf past geen bijproducten toe	5 10 10 (max 10)	Vergunning

	Maatregel	Omschrijving	Punten- waardering	Borging
5	Mestbe- of verwerking, mestdroging	Er worden maatregelen genomen om verrom- meling of overlast tegen te gaan: • Alle luchtwassers / warmtewisselaars / droogtunnels/mestbewerkingsinstallaties op het bedrijf zijn in pandig gesitueerd • Sleufsilo's zijn aan het oog onttrokken • Bedrijf heeft dagontmesting of scheiding van mest en urine in de stal ¹	5 5 5 (max 10)	Vergunning
6	Kadaver- ophaalplaats	Kadavers worden opgeslagen in een afgesloten en ondergrondse kadaverophaalplaats aan de openbare weg	10	Vergunning
7	<i>On the way to PlanetProof Melk - biodiversiteit ^{2,3}</i>	<i>Basisniveau</i> <i>Topniveau</i>	<i>0</i> <i>16</i>	<i>Certificaat</i>
Maximum score			100	

¹⁾ Het gaat hierbij om de volgende perspectiefvolle systemen: varkenstoilet, mestbanden bij varkens en vleeskalveren en het stalsysteem van de Hoeve BV met een mest- en waterkanaal met koeling van de ligvloer en keldervloer, de mest wordt verdund en dagelijks uit de stal afgevoerd.

²⁾ Bedrijven die voldoen aan OTWTPP Melk kunnen per maatlat boven het maximum van 100 uitkomen. Indien dat het geval is, wordt per maatlat het puntenaantal alsnog gemaximeerd op 100.

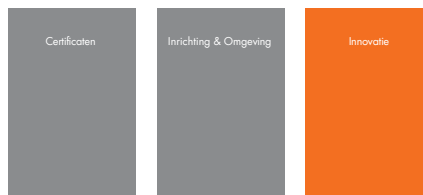
³⁾ Als op twee onderdelen Topniveau wordt gescoord levert dat in totaal 16 punten op. In het geval dat op alle drie de onderdelen Topniveau wordt gescoord, levert dat in totaal 19 punten op voor alle drie de topniveaus.

6. Innovatie

De BZV is één van de instrumenten die ingezet worden om het beleidskader Landbouw & Voedsel met bijbehorend uitvoeringsprogramma te realiseren.

Innovaties worden aangejaagd en bedrijven die innoveren kunnen ontwikkelruimte verdienen. Een aanzienlijk deel van de innovaties zal naar verwachting voldoende punten scoren

op de pijlers Certificaten en Inrichting & Omgeving. Zorgvuldige bedrijven die door hun innovatieve karakter op voorhand moeilijk kunnen scoren op deze twee pijlers worden voorgelegd aan het Panel Zorgvuldige Veehouderij, dat GS hiervoor hebben ingesteld.

Een veehouderij die van deze mogelijkheid gebruik wil maken legt via de gemeente een volledig ingevulde BZV en een bedrijfsplan voor aan het Panel Zorgvuldige Veehouderij. Het Panel beoordeelt de verzoeken aan de hand van het afwegingskader dat GS hebben vastgesteld in overleg met de Stuurgroep van de partners. Het Panel stelt via GS de gemeente op de hoogte van de uitkomst. De gemeente neemt vervolgens de nodige beslissingen inzake de vergunningverlening.

7. BZV in perspectief

Het is de bedoeling dat de BZV zich blijft ontwikkelen. Vooral op het gebied van gezondheid (mensen en dier) liggen volop mogelijkheden. Het is wenselijk dat er op termijn certificaten komen die zoveel van de pijler Inrichting & Omgeving omvatten dat het in feite voldoende is een dergelijk certificaat te hebben. De partners uit het Brabantberaad verzoeken de ketenpartijen zich hiervoor in te spannen.

Naarmate er nieuwe effectieve maatregelen bij komen, nemen de keuzemogelijkheden voor een zorgvuldige veehouderij voor ondernemers toe. In de BZV zijn sommige subthema's beperkt meegenomen omdat er nog te weinig goed geborgde informatie op een eenvoudige manier beschikbaar is. WUR heeft voor de ontwikkeling van de BZV samen met andere partijen veel informatie aangedragen om de BZV verder te ontwikkelen. Het gaat om de zogenaamde "wachtkamer"- met maatregelen die op korte termijn opgenomen kunnen worden en de "toekomst"- met maatregelen voor de langere termijn. De ketenpartijen kunnen deze en andere informatie gebruiken om hun certificaten uit te breiden en deze aan te sluiten op bestaande en nieuwe verdienmodellen. We rekenen er op dat de ketenpartijen de komende jaren nieuwe geborgde systemen ontwikkelen of de bestaande systemen uitbreiden dan wel verbeteren. Ook kunnen er nieuwe (sub)thema's aan worden toegevoegd, bijvoorbeeld "water".

Gedeputeerde Staten herzien de BZV periodiek om zo innovaties mee te kunnen pakken en om het scoreniveau mee te laten bewegen met de verdere verduurzaming van de sector.

Gedeputeerde Staten kunnen jaarlijks certificaten toevoegen aan de BZV of de te behalen hoeveelheid punten aanpassen. De werkwijze is als volgt. Ketenpartijen kunnen gewijzigde of nieuwe certificaten aandragen. Deze kunnen, mede na advies van het Panel Zorgvuldige Veehouderij, worden toegevoegd of gewijzigd indien:

- wijzigingen in de certificaten zijn doorgevoerd waardoor de waardering in de BZV wijzigt
- in de BZV nieuwe thema's worden opgenomen die door certificaten worden gedekt
- de criteria van het certificaat openbaar zijn en een onafhankelijke derde partij borgt dat aan de eisen in het systeem is voldaan.

Het Panel Zorgvuldige Veehouderij adviseert Gedeputeerde Staten over het toevoegen van certificaten en maatregelen in de BZV.

Via monitoring volgen we hoe de BZV wordt toegepast; het proces en de prestaties. Bij de procesmonitoring gaat het om het aantal bedrijven dat wel of niet slaagt voor de BZV. Bij de prestatie-monitoring gaat het over de scores die bedrijven gemiddeld halen op de 6 matlatten voor Inrichting & Omgeving, voor Certificaten en voor Innovatie.

Via de reguliere monitoring van de provincie wordt jaarlijks het effect van het totale beleid, inclusief de BZV op de belasting van geur en fijn stof bepaald. In deze monitoring ontbreekt onder andere nog de blootstelling aan endotoxinen.

Wij monitoren en evalueren periodiek de BZV met de partners. Daarbij gaan zij na of de BZV effectief bijdraagt aan de ontwikkeling van een zorgvuldige veehouderij en stellen zij de BZV daartoe zo nodig bij. Dit gebeurt tenminste eenmaal in de vier jaar of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.

Op termijn moet de BZV, in de lijn van de commissie Van Doorn, zichzelf overbodig maken. De verschillende veehouderijketens zijn dan beter dan welke overheid dan ook, in staat om zichzelf te reguleren. Met de certificaten en de BZV-score kunnen veehouders hun omgeving laten zien dat zij zorgvuldig produceren.

Op dit moment sluit de BZV maximaal aan bij geborgde certificaten uit de markt. Wij dagen de sector en keten uit te komen met nieuwe certificaten, gekoppeld aan nieuwe verdienmodellen. Het is wenselijk dat een volgende versie van de BZV veel meer dan de huidige versie gestoeld is op certificaten.

Bijlagen

De bijlagen bevatten overzichten van de verschillende maatregelen en hebben dus een technisch karakter. Via de BZV-webapplicatie (bzv.brabant.nl) kunnen veehouders, adviseurs en gemeenten eenvoudig de score op de BZV bepalen.

1. Fysieke maatregelen gezondheid

Te controleren via milieu- of bouwvergunning of fysieke aanwezigheid. De maatregelen die via OTWTPP Melk worden toegepast op het bedrijf, worden gecontroleerd door de certificerende instantie.

Maatlat Zoönosen/ Diergezondheid		Varkens	Leg- hennen, vlees- kuikens	Runderen (melkvee, jongvee, zoogkoeien, jongvee, vleesstier- kalveren, fokstieren, vleesstieren)	Vlees-kal- veren (blank en rosé)	Melk- geiten	Eenden, kalkoenen, struisvo- gels, parel- hoenders, konijnen, paarden	Schapen
Keuzemaatregelen								
1	Het bedrijf heeft een quarantaineststal (opfokdieren)	7,02	0,00	7,02	7,84	7,02	6,78	7,27
2	Het bedrijf heeft geen buitenuitloop en/of weidegang, OF De uitloop is volledig overkapt	10,53 3,51	12,00 4,00	10,53 3,51	11,76 3,92	10,53 3,51	10,17 3,39	10,91 3,64
3	Afstand tot dichtst- bijzijnde andere veebedrijf (<i>het gaat hierbij om de kortste afstand tussen de bouwblokken</i>):							
a	> 100 m	3,51	4,00	3,51	3,92	3,51	3,39	3,64
b	> 250 m	7,02	8,00	7,02	7,84	7,02	6,78	7,27
c	> 500 m	10,53	12,00	10,53	11,76	10,53	10,17	10,91
d	> 1 km	14,04	16,00	14,04	15,69	14,04	13,56	14,55
4	Het bedrijf heeft de volgende diersoort (zie kop boven kolom):							
	Het bedrijf houdt							
a	daarnaast bedrijfsmatig andere veesoorten op dezelfde locatie	0 punten bij legkippen, bij: varkens vlees- kuikens, eenden, kalkoenen, struisvogels of parel- hoenders, konijnen, paarden	0 punten bij: varkens	0 punten bij geiten of schapen.	0 punten bij geiten of schapen.	0 punten bij andere herkau- wers (melkvee, vleeskal- veren, vlees- stieren, jongvee, zoog- koeien,	0 punten bij: varkens	0 punten bij: andere herkauwers (melkvee, vleeskalver- en, vlees- stieren, jongvee, zoogkoeien, geiten)

Maatlat Zoönosen/ Diergezondheid		Varkens	Leg- hennen, vlees- kuikens	Runderen (melkvee, jongvee, zoogkoeien, jongvee, vleesstier- kalveren, fokstieren, vleesstieren)	Vlees-kal- veren (blank en rosé)	Melk- geiten	Eenden, kalkoenen, struisvo- gels, parel- hoenders, konijnen, paarden	Schapen
Keuzemaatregelen								
Of het bedrijf heeft géén andere diersoort		10,53	12,00		11,76	schapen)	10,17	
b	of andere diersoorten dan genoemd onder 4a			10,53		10,53		10,91
5	Scheiding schone-vuile weg ¹							
a	De vulpunten voor voersilo's, afvoerpunten mest, aan- en aflevervoorzieningen liggen aan de vuile weg	5,26	6,00	5,26	5,88	5,26	5,08	5,45
b	Afleverruimte voor dieren ²	1,75	0,00	1,75	1,96	1,75	1,69	1,82
c	De looplijnen van het interne bedrijfsgedeelte kruisen niet met het openbare gedeelte	0,00	0,00	5,26	5,88	5,26	5,08	5,45
d	hygiënesluis op scheiding schone-vuile weg	0,00	0,00	5,26	5,88	5,26	5,08	5,45
e	Kadaveropslag op vloeistof dichte vloer met opvang van vloeistoffen zodat deze niet in het grond- of oppervlaktewater terecht kunnen komen ³	1,75	2,00	1,75	1,96	1,75	1,69	1,82
f	Aanwezigheid looplijnschets, zichtbaar opgehangen	3,51	4,00	3,51	3,92	3,51	3,39	3,64
6	Het bedrijf heeft een hygiënesluis met de volgende							

Maatlat Zoönosen/ Diergezondheid	Varkens	Leg- hennen, vlees- kuikens	Runderen (melkvee, jongvee, zoogkoeien, jongvee, vleesstier- kalveren, fokstieren, vleesstieren)	Vlees-kal- veren (blank en rosé)	Melk- geiten	Eenden, kalkoenen, struisvo- gels, parel- hoenders, konijnen, paarden	Schapen
Keuzemaatregelen							

voorzieningen:

a	scheiding schoon-vuil gedeelte + wasbak	0,00	0,00	3,51	0,00	3,51	3,39	3,64
b	bedrijfseigen kleding/schoeisel	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,39	3,64
c	douches	3,51	4,00	3,51	3,92	3,51	3,39	3,64
7	Aparte hygiëne- voorzieningen per diercategorie of stal (met minimaal een mogelijkheid voor handenwassen en schone bedrijfskleding ¹)	7,02	8,00	7,02	7,84	7,02	6,78	7,27
8	Het bedrijf heeft geen opslag van vaste mest op het erf OF	7,02	8,00	7,02	7,84	7,02	6,78	7,27
	De opslag voor vaste mest is permanent afgedekt (afdak)	3,51	4,00	3,51	3,92	0,00	3,39	3,64
9	Het bedrijf heeft een spoelplaats voor veewagens	0,00	4,00	3,51	3,92	3,51	3,39	3,64
10	Zuivering interne stallucht (voor vleesvarkens, biggen, pluimvee en runderen):							
a	Intern luchtfilterings- systeem met afvang fijn stof OF Elektrostatische luchtfiltering (ionisatie)	17,54	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
b		17,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	Minimaal 2 meter verharding direct aansluitend aan alle stalmuren ter voorkoming van ongedierte ¹).	3,51	4,00	3,51	3,92	3,51	3,39	3,64

Maatlat Zoönosen/ Diergezondheid		Varkens	Leg- hennen, vlees- kuikens	Runderen (melkvee, jongvee, zoogkoeien, jongvee, vleesstier- kalveren, fokstieren, vleesstieren)	Vlees-kal- veren (blank en rosé)	Melk- geiten	Eenden, kalkoenen, struisvo- gels, parel- hoenders, konijnen, paarden	Schapen
Keuzemaatregelen								
Verharding betekent: straatstenen, beton of asfalt, antiworteldoek met grind en zonder beplanting).								
12	Gescheiden huisvesting: iedere diercategorie (bv gespeende biggen, zeugen, vleesvarkens, melkvee, jongvee, etc) in een aparte stal ⁴	7,02	0,00	7,02	0,00	7,02	6,78	0,00
13	On the way to PlanetProof Melk - dierenwelzijn ^{5 6}							
a	Basisniveau	N.v.t.	N.v.t.	0,00	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
b	Topniveau	N.v.t.	N.v.t.	16	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaal		100	100	100	100	100	100	100
0,00		geen punten omdat dit in het certificaat zit						
0,00		geen punten omdat dit wettelijk vereist is						

¹⁾ De eisen staan beschreven in de Maatlat Duurzame Veehouderij.

²⁾ Het gaat bij de afleverplaats om een fysiek afgescheiden ruimte met tenminste een dak en 3 dichte wanden, voorzien van tenminste 2 werkende drinkwatervoorzieningen. De afleverruimte is gelegen op het vuile deel van het bedrijf. Er is geborgd dat niemand van buitenaf vanuit de afleverruimte in de stallen/diervverblijven of op andere delen van het schone bedrijfsgebied kan komen. De afleverplaats moet voldoende ruimte hebben om het maximum aantal dieren dat in één transport zal worden afgevoerd, te kunnen onderbrengen. De specifieke eisen per diersoort zijn beschreven in de Maatlat Duurzame Veehouderij.

³⁾ Er moet een vloestofdichte beton- of kunststofvloer aanwezig te zijn. De kadaverplaat is uitgevoerd met een kadaverkap en ligt in het vuile gedeelte van het bedrijf aan de openbare weg. Er is een waterpunt aanwezig met bereik tot de kadaverplaats om de materialen die gebruikt zijn voor het vervoer van kadavers te reinigen. De kadaverplaats ligt op minimaal 5 meter van de afleverplaats en het vulpunt van de voersilo. Het vloestofdicht zijn van de vloer wordt getest door het uitgieten van een emmer met water over de vloer waarbij het water niet mag weggelopen via de vloer maar op de vloer blijft staan. De afvoer is afsluitbaar. De specifieke eisen per diersoort zijn beschreven in de Maatlat Duurzame Veehouderij. Een mobiele kadaverplaats die voldoet aan de gestelde eisen komt ook in aanmerking.

⁴⁾ Het gaat om fysiek van de andere stallen gescheiden mestput, mestafvoerpunt, en ventilatiesysteem waarbij geen sprake kan zijn van uitwisseling van stallucht en mest en dat iedere stal zijn eigen toegangsdeur (buitendeur) heeft en geen direct verkeer (mens of dier) tussen stallen mogelijk is.

⁵⁾ Bedrijven die voldoen aan OTWTPP Melk kunnen per maatlat boven het maximum van 100 uitkomen. Indien dat het geval is, wordt per maatlat het puntenaantal alsnog gemaximeerd op 100.

⁶⁾ Als op twee onderdelen Topniveau wordt gescoord levert dat in totaal 16 punten op. In het geval dat op alle drie de onderdelen Topniveau wordt gescoord, levert dat in totaal 19 punten op voor alle drie de topniveaus.

2 Geuremissie

Emissiefactoren referentieniveau geur per diercategorie. Gedeputeerde Staten kunnen tussentijds deze bijlage aanpassen als de wetgeving ten aanzien van deze emissiewaarden wijzigt.

Diercategorie		OU _E /s/dier
Code Rav	Naam	
A1	Melkvee	niet vastgesteld
A2	Zoogkoeien >2jr	niet vastgesteld
A3	Jongvee <2jr	niet vastgesteld
A4	Vleeskalveren <8mnd	35,6
A6	Vleesstieren >8mnd	35,6
A7	Fokstieren en overig	niet vastgesteld
B1	Schapen	7,8
C1	Geiten >1jr	18,8
C2	Opfokgeiten >61dgn	11,3
C3	Opfokgeiten <61dgn	5,7
D1.1	Gespeende biggen	7,8
D1.2	Kraamzeugen (incl biggen)	27,9
D1.3	Guste en dragende zeugen	18,7
D2	Dekberen >7mnd	18,7
D3	Vleesvarkens, opfokberen en -zeugen	23,0
E1	Opfokleghennen, batterijhuisvesting	0,18
	Opfokleghennen, koloniehuisvesting	0,18
	Opfokleghennen, volière	0,18
	Opfokleghennen, scharrel	0,18
E2	Leghennen, koloniehuisvesting*)	0,35
	Leghennen, volière*)	0,34
	Leghennen, scharrel*)	0,34
E3	Opfok vleeskuikenouderdieren	0,18
E4	Vleeskuikenouderdieren	0,93
E5	Vleeskuikens	0,33
E6	Nageschakelde technieken, opfokhennen	niet vastgesteld
E6	Nageschakelde technieken, leghennen	niet vastgesteld
F1	Opfok ouderdieren vleeskalkoenen tot 6 weken	0,29
F2	Opfok ouderdieren vleeskalkoenen vanaf 6 weken	1,55
F3	Ouderdieren vleeskalkoenen vanaf 30 weken	1,55
F4	Vleeskalkoenen	1,55
G1	Ouderdieren van vleeseenden	0,49
G2	Vleeseenden	0,49
I1	Konijnen; voedster	niet vastgesteld
I2	Konijnen; vleeskonijn	niet vastgesteld
J1	Parelhoenders	0,33
K1	Paarden >3jr	niet vastgesteld
K2	Paarden <3jr	niet vastgesteld
K3	Pony's >3jr	niet vastgesteld
K4	Pony's <3jr	niet vastgesteld
L1	Struisvogel ouderdieren	niet vastgesteld
L2	Opfok struisvogels tot 4 maanden	niet vastgesteld
L3	Vleesstruisvogels 4 tot 12 maanden	niet vastgesteld

3. Fijn stof

Emissiefactoren referentieniveau fijn stof per diercategorie. Gedeputeerde Staten kunnen tussentijds deze bijlage aanpassen als de wetgeving ten aanzien van deze emissiewaarden wijzigt. Op 1 augustus 2015 is het Besluit emissiearme huisvesting (Beh) in werking getreden, vanaf dat moment gelden voor pluimvee lagere referentiewaarden. Voor BZV aanvragen na 1 augustus 2015 moeten deze lagere waarden worden toegepast voor die stallen die aan het besluit moeten voldoen, zie onderstaande tabel.

Diercategorie		Emissiefactor Beh (gr/dierplaats/jr)	
Code Rav		Stallen die nog niet aan bijlage 2 van Beh moeten voldoen	Stallen die wel aan bijlage 2 van Beh moeten voldoen
A1	Melkvee, opstallen	148	148
	Melkvee, beweiden	118	118
A2	Zoogkoeien >2jr	86	86
A3	Jongvee <2jr	38	38
A4	Vleeskalveren <8mnd	33	33
A6	Vleesstieren >8mnd	170	170
A7	Fokstieren en overig	170	170
B1	Schapen	niet vastgesteld	niet vastgesteld
C1	Geiten >1jr	19	19
C2	Opfokgeiten >61dgn	10	10
C3	Opfokgeiten <61dgn	10	10
D1.1	Gespeende biggen	74	74
D1.2	Kraamzeugen (incl biggen)	160	160
D1.3	Guste en dragende zeugen	175	175
D2	Dekberen >7mnd	180	180
D3	Vleesvarkens, opfokberen en -zeugen	153	153
E1	Opfoklegghennen, batterijhuisvesting	17	17
	Opfoklegghennen, volière	30	17
	Opfoklegghennen, scharrel	30	21
E2	Leghennen, volière*)	84	46
	Leghennen, scharrel*)	84	59
E3	Opfok vleeskuikenouderdieren	23	16
E4	Vleeskuikenouderdieren	43	30
E5	Vleeskuikens	22	16
E6	Nageschakelde technieken, opfokhennen	niet vastgesteld	niet vastgesteld
E6	Nageschakelde technieken, leghennen	niet vastgesteld	niet vastgesteld
F1	Opfok ouderdieren vleeskalkoenen tot 6 weken	23	23
F2	Opfok ouderdieren vleeskalkoenen vanaf 6 weken	163	163
F3	Ouderdieren vleeskalkoenen vanaf 30 weken	207	207
F4	Vleeskalkoenen**)	86	60
G1	Ouderdieren van vleeseenden	182	182
G2	Vleeseenden***)	84	58
I1	Konijnen; voedster	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
I2	Konijnen; vleeskonijn	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
J1	Parelhoenders	31	31
K1	Paarden >3jr	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld

Diercategorie		Emissiefactor Beh (gr/dierplaats/jr)	
Code Rav		Stallen die nog niet aan bijlage 2 van Beh moeten voldoen	Stallen die wel aan bijlage 2 van Beh moeten voldoen
K2	Paarden <3jr	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
K3	Pony's >3jr	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
K4	Pony's <3jr	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
L1	Struisvogel ouderdieren	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
L2	Opfok struisvogels tot 4 maanden	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld
L3	Vleesstruisvogels 4 tot 12 maanden	Niet vastgesteld	Niet vastgesteld

*) Batterijhuisvesting bij leghennen is niet langer toegestaan

**) Geldt alleen voor stallen die mechanisch geventileerd worden

***) Geldt niet voor vleeseenden die buiten worden gemest

Bedrijven met pluimvee (Rav categorie E, F en G) mogen in het kader van de BZV uitgaan van onderstaande perspectiefvolle technieken. Zie voor de stalbeschrijvingen van deze technieken de [Maatlat Duurzame Veehouderij](#) van 2016, de regeling ammoniak en veehouderij (Rav) of Wur rapport 611. Indien een combinatie van fijnstof reducerende technieken wordt toegepast dan moet het netto effect worden berekend aan de hand van de formule die hiervoor in de MDV-2016 is opgenomen.

Techniek	Fijn stof Reductie	Toepasbaar bij Rav-categorie						
		E1	E2	E3	E4	E5	F	G
Geautomatiseerd systeem voor afvoer van bovenmatig strooisel van de vloeren van de stal (bv afvoergaten in vloer). Strooiselafvoer van bovenliggende verdiepingen. Zie de stalbeschrijving in de Maatlat Duurzame Veehouderij 2016.	10 %	X	X	X	X			
Ionisatiesysteem met koolstofborstels	15 %	X	X	X	X	X	X	X
Intern luchtfilteringssysteem (doeken-slangen/zakkenfilter) met gemiddeld ventilatiedebiet. Zie de stalbeschrijving in de Maatlat Duurzame Veehouderij 2016.	30 %	X	X	X	X	X	X	X
Elektrostatisch of ionisatiefilter met interne circulatie met gemiddeld ventilatiedebiet (alleen toepasbaar bij mechanische ventilatie). Zie de stalbeschrijving in de Maatlat Duurzame Veehouderij 2016.	20 %	X	X	X	X	X	X	X
Andere wijze van aanbrengen van oliefilm t.o.v. E 7.1, E 7.8 of E 7.9	Zie Rav	X	X	X	X	X	X	
Combiwasser, zie Rav voor beschrijving.	70%	X	X	X	X	X	X	X
Luchtconditionering inkomende lucht (verwarmen en koelen), zie voor stalbeschrijving WUR rapport 611	40%	X		X		X	X	

4. Fosfaat lokaal

	Maatregel	Omschrijving	Punten- waardering	Controle/ wachtkamer/ niveau
1.	De mate waarin de aanlevering van fosfaat in voer en de afvoer van fosfaat in mest vanuit 'lokaal' plaatsvindt. Totaal 0-100 punten	% fosfaat-aanwending mest lokaal t.o.v. fosfaat mest totaal productielocatie		<i>Niveau: bedrijfsniveau</i> In de BZV applicatie wordt het KVK nummer van het bedrijf geregistreerd. In de webapplicatie vult de aanvrager de oppervlakte die in gebruik is en de toegestane hoeveelheid fosfaat. T.b.v. de borging levert de veehouder per KVK nummer de gecombineerde opgave / perceelsregistratie. Zodra dat mogelijk is wordt de BZV applicatie aangepast om de gegevens uit de perceelsregistratie op te halen. Vanaf dat moment moet de aanvrager aangeven voor ieder perceel aangeven voor welke bedrijfslocatie het wordt gebruikt. Men berekent de gebruiksruimte voor dierlijke mest als volgt: <i>oppervlakte landbouwgrond x fosfaatsnorm dierlijke mest.</i> Men rekent met de oppervlakte landbouwgrond die op 15 mei in eigendom, (erf)pacht en in gebruik is (perceelsregistratie).
a		op grond in eigen gebruik binnen straal van 15 km van de bedrijfslocatie	1 punt per %	
b		op grond in eigen gebruik , binnen straal van 15 tot 100 km van de bedrijfslocatie	0,5 punt per %	
c		grond in eigen gebruik in Nederland buiten een straal van 100 km van de bedrijfslocatie	0,3 punt per %	

	Maatregel	Omschrijving	Punten- waardering	Controle/ wachtkamer/ niveau
d		Overig	0 punten	

2	On the way to PlanetProof Melk – klimaat ^{1 2}			
a	Basisniveau		0 punten	<u>Certificaat</u>
b	Topniveau ³		16 punten	

% fosfaat-lokaal
voer t.o.v. de
totale
hoeveelheid
fosfaat in het
voer.

Wachtkamer

Niveau: bedrijfsniveau

Borging nog niet gerealiseerd. via
digitale gegevens gecombineerde
opgave.

Teelt eigen
bedrijf (binnen
straal 15 km)

1 punt per %

Teelt eigen
bedrijf
(binnen straal
100 km)

0,5 punt per
%

		Eiwitrijke veevoeders uit west Europa		Wachtkamer
--	--	---	--	------------

Bij de fosfaatproductie mag het bedrijf uitgaan van de forfaitaire fosfaatsuitscheiding of de daadwerkelijke excretie. Wanneer de daadwerkelijke excretie wordt gehanteerd dan moet dat onderbouwd worden met bijvoorbeeld de excretie van afgelopen jaren. Bedrijven doen vooraf een berekening voor de gewenste situatie, daarin motiveren zij de te behalen score. Gemeenten kunnen dit desgewenst aan de AAB voorleggen.

¹⁾ Deze deelvraag is alleen van toepassing voor melk- en kalfkoeien.

²⁾ Bedrijven die voldoen aan OTWTPP Melk kunnen per maatlat boven het maximum van 100 uitkomen. Indien dat het geval is, wordt per maatlat het puntenaantal alsnog gemaximeerd op 100.

³⁾ Als op twee onderdelen Topniveau wordt gescoord levert dat in totaal 16 punten op. In het geval dat op alle drie de onderdelen Topniveau wordt gescoord, levert dat in totaal 19 punten op voor alle drie de topniveaus.

5. Grootte eenheden tabel

diersoort	diercategorie	Grootte eenheid per dierplaats
Runderen	Melk- en kalfkoeien	1,6100
Runderen	Vlees- en weidekoeien	0,1408
Runderen	Zoogkoeien	0,25
Runderen	Jongvee, < 1 jaar (vrouwelijk)	0,1761
Runderen	Jongvee, 1-2 jaar (vrouwelijk)	0,2535
Runderen	Jongvee vleesproductie, 1-2 jaar (vrouwelijk)	0,1585
Runderen	Jongvee, < 1 jaar (mannelijk)	0,1761
Runderen	Vleeskalveren voor witvleesproductie	0,1300
Runderen	Vleeskalveren voor rosé vleesproductie	0,1303
Runderen	Jongvee vleesproductie, < 1 jaar (vrouwelijk)	0,1479
Runderen	Jongvee vleesproductie, < 1 jaar (mannelijk)	0,1655
Runderen	Jongvee, > 2 jaar (vrouwelijk, niet gekalfd)	0,2535
Runderen	Jongvee 1-2 jaar (mannelijk) en stieren voor de fokkerij (>2 jaar)	0,6021
Runderen	Jongvee vleesprod. 1-2 jaar (man) en vleesstieren >2 jaar	0,1655
Runderen	Jongvee vleesproductie, > 2 jaar (vrouwelijk)	0,1725
Schapen	Lammeren	0,019
Schapen	Vrouwelijke schapen	0,0528
Schapen	Mannelijke schapen	0,0303
Geiten	Melkgeiten (1 jaar of ouder)	0,1092
Geiten	Overige geiten (1 jaar of ouder)	0,0056
Geiten	Melkgeiten (jonger dan 1 jaar)	0,0472
Geiten	Overige geiten (jonger dan 1 jaar)	0,0056
Varkens	Biggen < 20 kg, niet meer bij de zeug	0,033
Varkens	Zeugen >50 kg, bij biggen	0,1216
Varkens	Ov zeugen >50 kg gust en gedekt	0,1216
Varkens	Beren (50 kg of meer, dekrijp)	0,2606
Varkens	Opfokzeugen en -beertjes (20 kg of meer, niet gedekt)	0,0577
Varkens	Beren (50 kg of meer, nog niet dekrijp)	0,0577
Varkens	Vleesvarkens	0,0350
Varkens	Zeugen 1e dracht >50 kg gedekt	0,1216
Legkippen	Leghennen (jonger dan 18 weken)	0,0014
Legkippen	Ouderdieren legrassen, jonger dan 18 weken	0,0034
Legkippen	Leghennen (18 weken of ouder)	0,0026
Legkippen	Ouderdieren legrassen (ouder dan 18 weken)	0,0043
Vleeskuikens	Ouderdieren vleesrassen (jonger dan 18 weken)	0,0034
Vleeskuikens	Ouderdieren vleesrassen (18 weken of ouder)	0,0052
Vleeskuikens	Vleeskuikens	0,0017
kalkoenen	Kalkoenen (ouderdieren <6 weken)	0,0057
kalkoenen	Kalkoenen (ouderdieren 6-30 weken)	0,0057

kalkoenen	Kalkoenen (ouderdieren >=30 weken)	0,0057
kalkoenen	Vleeskalkoenen	0,0057
Eenden	Jonge eenden voor de vleesproductie	0,0029
Eenden	Ouderdieren van vleeseenden (<24 mnd)	0,0029
Konijnen	Voedsters	0,0423
Konijnen	Gespeende vleeskonijnen	0,0035
Parelhoenders	Parelhoenders	0,0029
Paarden & Pony's	Paarden (3 jaar en ouder)	1,4648
Paarden & Pony's	Paarden (jonger dan 3 jaar)	0,1937
Paarden & Pony's	Pony's (3 jaar en ouder)	1,4085
Paarden & Pony's	Pony's (jonger dan 3 jaar)	0,1936
struisvogels	Struisvogelouderdieren	0,0029
struisvogels	Opfokstruisvogels (< 4 mnd)	0,0029
struisvogels	Vleesstruisvogels (4-12 mnd)	0,0029
overig pluimvee	Overig pluimvee	0,0029

Bron: MDV en LEI

6. Aantal maatlatten per sector

Binnen de pijler Inrichting & omgeving:

Maatlat ¹	Gezondheid	Geur-emissie	Geur-impact	Emissie & fijn stof	P-lokaal	Verbinding, biodiversiteit en omgeving	aantal maatlatten	Correctiefactor
Sector								
Alle soorten varkens	+	+	+	+	+	+	6	1
Pluimvee: leghennen, vleeskuikens, kalkoenen, eenden, parelhoenders	+	+	+	+	+	+	6	1
Melkvee	+	-	-	-	+	+	3	2
Zoogkoeien	+	-	-	-	+	+	3	2
Vrouw jongvee	+	-	-	-	+	+	3	2
Vleesstierkalveren < 8 mnd	+	-	+	-	+	+	4	1,5
Vleesstieren / overig vleesvee 8 - 24 mnd	+	-	+	-	+	+	4	1,5
Fokstieren	+	-	-	-	+	+	3	2
Vleeskalveren	+	+	+	+	+	+	6	1
Struisvogels	+	-	-	-	+	+	3	2
Schapen	+	-	+	-	+	+	4	1,5
Geiten	+	+	+	+	+	+	6	1
Konijnen	+	-	-	-	+	+	3	2
Paarden en pony's	+	-	-	-	+	+	3	2

¹ zie hoofdstuk 5

+ Maatlat is van toepassing in deze sector

- Maatlat is niet van toepassing in deze sector

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12

